

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ФІНАНСИ, ОБЛІК ТА ПРАВО: СТРАТЕГІЧНІ
ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

**ECONOMICS, FINANCE, ACCOUNTING AND LAW:
STRATEGIC DEVELOPMENT PRIORITIES IN THE
CONTEXT OF GLOBALIZATION**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**20 квітня 2019 р.
April 20, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ФІНАНСИ, ОБЛІК ТА ПРАВО:
СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

**ECONOMICS, FINANCE, ACCOUNTING AND
LAW: STRATEGIC DEVELOPMENT PRIORITIES
IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**20 квітня 2019 р.
April 20, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Економіка, фінанси, облік та право: стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 20 квітня 2019 р.): у 7 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2019. – Ч. 1. – 63 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, фінанси, облік та право: стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації» з:

Белорусский государственный технологический университет
Білоцерківський національний аграрний університет
Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
Вінницький національний аграрний університет
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди»
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»
ДВНЗ «Університет банківської справи»
Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління
Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара
Донбаська державна машинобудівна академія
Донецький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
Донецький національний університет ім. Василя Стуса
Запорізький національний технічний університет
Запорізький національний університет
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Тернопільського національного економічного університету
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Казахський агротехнічний університет ім. С. Сейфулліна
Кам'янець-Подільський коледж харчової промисловості НУХТ
Католицький університет Любельський Павла Івана II
Київський національний торговельно-економічний університет
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
Київський національний університет технологій та дизайну
Луганський національний аграрний університет
Львівський державний університет внутрішніх справ
Львівський національний університет ім. Івана Франка
Міжнародний університет бізнесу і права
Національний центр законодавства і правових досліджень
Національний авіаційний університет
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
Національний транспортний університет
Національний університет «Львівська політехніка»
Національний університет «Одеська юридична академія»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Національний університет водного господарства та природокористування
Національний університет державної фіскальної служби України
Національний університет «Острозька академія»
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова
Одеський національний економічний університет
Подільський державний аграрно-технічний університет
Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
Сумський будівельний коледж
Сумський державний університет
Сумський національний аграрний університет
Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки

Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля
Таврійський державний агротехнологічний університет
Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського
Тернопільський національний економічний університет
Ужгородський національний університет
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини
Університет імені Альфреда Нобеля
Університет митної справи та фінансів
Університет технологічно-природничий ім. Яна та Єнджея Снядецьких
УО «Гродненский государственный аграрный университет»
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
Харківський національний університет радіоелектроніки
Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова
Херсонський державний університет
Херсонський національний технічний університет
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
Чернігівський національний технологічний університет

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, фінансів, обліку та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; продовольчої безпеки та екологічної політики в сучасному світі; економіки сільського господарства і АПК; екологічної економіки і сталого розвитку; енергоефективності економіки; економіки торгівлі та послуг; економіки природокористування; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; розвитку продуктивних сил і регіональної економіки; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; економічної кібернетики; маркетингу; менеджменту; логістики та транспорту; публічного управління та адміністрування; історії та теорії держави та права, філософії права, конституційного права, муніципального права, міжнародного публічного права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; трудового права та права соціального забезпечення; екологічного, земельного та аграрного права; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ SECTION 1. ECONOMIC THEORY AND HISTORY OF ECONOMIC THOUGHT	7
<i>Кім О. О.</i> ПАСТКИ СПОЖИВАННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У РОЗПОДІЛІ ДОХОДІВ У МЕЖАХ РИНКОВОГО ПОЛЯ.....	7
<i>Палагута С. С.</i> РОЗВИТОК ПРОЦЕСІВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПЕРЕТВОРЕННЯ ЗНАНЬ.....	8
СЕКЦІЯ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ SECTION 2. WORLD AGRICULTURE AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS	10
<i>Великих К. О.</i> УКРАЇНА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПЕРЕВАГИ І РИЗИКИ.....	10
<i>Власенко А. Ю., Цанько І. В.</i> СВІТОВІ ФІНАНСОВІ КРИЗИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	11
<i>Іванова Т. В., Кий В. Л.</i> СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	13
<i>Малюта І. А., Столяр Ю. В.</i> РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ: КОРОТКОСТРОКОВІ ПРОГНОЗИ.....	15
<i>Тихомирова В. О.</i> ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	17
<i>Ширшова Я. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ «ЗАХІДНОГО ВЕКТОРА» ТУРЕЦЬКОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ.....	18
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ SECTION 3. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	20
<i>Акименко О. Ю., Вертійко А. А.</i> ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ І ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ – НОВА МОДЕЛЬ В УКРАЇНІ.....	20
<i>Демченко К. І.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ ПЕНСІЙНИХ СИСТЕМ.....	21
<i>Захарова В. В.</i> КОРУПЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЯВИЩЕ.....	24

Старченко Г. В. ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	27
Sheianova E. D. PROBLEMS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE TOURISM POTENTIAL IN UKRAINE.....	29
СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ SECTION 4. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES.....	31
Баклаженко Ю. В., Калюжна Ю. В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ НА МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	31
Буздиган М. О. ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ ЯК ЛАТЕНТНІ ОЗНАКИ.....	32
Єрохіна О. П. АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	34
Іванова В. Б. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ» ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	35
Лісаконова В. О. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	37
Люшненко М. О. МЕТОДИ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ У ПЛАНУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	38
Паламарчук О. С. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ШЛЯХОМ АВТОМАТИЗАЦІЇ ВЗАЄМОВІДНОСИН З КЛІЄНТАМИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ CRM-СИСТЕМ У ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ.....	40
Парасківа М. П. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ОСНОВА КОНТРОЛІНГУ.....	42
Полотняк І. Г. СУТНІСТЬ ВИПРОБУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРИ ПРИЙОМІ НА РОБОТУ.....	43
Сабецька Т. І., Симанишин А. П. ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	45
Сливінський В. В., Старинець О. Г. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	47

<i>Стеців І. С., Чиж М. Б.</i> ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ ФРАНШИЗИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	48
<i>Холодна О. В.</i> РОЛЬ ІННОВАЦІЙНО АКТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ.....	50
<i>Чут М. А.</i> РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	52
<i>Ярошук В. О.</i> МІСЦЕ ТА ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ.....	54
СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК SECTION 5. ECONOMICS OF AGRICULTURE AND AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX.....	55
<i>Карикова Е.</i> УСПЕХИ ГРОДНЕНСЬКОГО РЕГІОНА В АГРАРНОЇ ОТРАСЛІ.....	55
<i>Колісник О. І.</i> ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР	56
<i>Нургалієва А. А.</i> ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕТА ГОСУДАРСТВЕННЫХ СУБСИДИИ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	57
<i>Треус А. А.</i> НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ ПРОФІЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ АГРАРІВ ЯК ОДНА З ГОЛОВНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО БІЗНЕСУ	60
<i>Федічева К. Ю.</i> ДІАГНОСТИКА ТА КОНТРОЛІНГ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ..	61
СЕКЦІЯ 6. ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА І СТАЛИЙ РОЗВИТОК SECTION 6. ECOLOGICAL ECONOMICS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT	63
<i>Леміш М. В.</i> СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ УТИЛІЗАЦІЇ ТА РЕЦИКЛІНГУ СОНЯЧНИХ БАТАРЕЙ.....	63

ПАСТКИ СПОЖИВАННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У РОЗПОДІЛІ ДОХОДІВ У МЕЖАХ РИНКОВОГО ПОЛЯ

Відповідно сучасній термінології, інституційна пастка це неефективний, але сталий інститут [1]. Інституційні пастки здатні змінювати параметри системи, зменшувати її ефективність та збільшувати нерівномірність розподілу доходів. Представляється очевидним, що найбільш поширеними інституційними пастками є архітектури вибору [5], які створюються у ринковому полі розподілу доходів [2; 6].

Споживча пастка – стійкий інститут наноекономічного рівня, який створюється індивідами, що приймають рішення щодо принципів використання архітектур вибору у межах ринкового поля відповідного рівня. На основі застосування специфічних інструментів «підштовхування», вищезазначені індивіди здійснюють вплив на різність гравітаційних потенціалів розподілу доходів в ринковому полі, та розподіляють дохід, як загальний ресурс відповідного рівня ринкового поля.

Трагедія суспільства полягає у тому, що для збільшення власного добробуту шляхом максимізації функції доходів, індивідам необхідно плести «павутиння» споживчих пасток для інших, з тим, щоб збільшити власні доходи. При цьому, ці індивіди, якщо вони не обирають життя відлюдника, приречені потрапляти у пастки інших індивідів, які також намагаються збільшити власні доходи, витрачаючи всі власні кошти. Трансакційна компонента, без якої реалізація винагороди є примарною, непомірно зростає, поглинаючи складові винагород та створюючи основу для поглиблення економічної нерівності. Сутність пастки споживання розкривається у нарощенні споживання домогосподарства до рівня доходів, або вище (за допомогою боргових інструментів), що знищує корисний ефект від зростання доходів цього домогосподарства. Сутність пастки продуктивності полягає у тому, що конкуренція учасників виробництва доводить до зниження продуктивності одних з них відносно інших, що спричинене дією наступних чинників: випадкові компоненти, що відволікають від виробничого процесу та зменшують продуктивність (чинники демотивації [6]), зношення продуктивних сил (у тому числі зношення уречевлених засобів виробництва та зниження уособлених здібностей до діяльності, фізичне та моральне, першого та другого роду), робота з «прохолодою» та чинники, які пов'язані із прямим саботажем, диверсіями та іншими видами шкідливої діяльності, спрямованими на зменшення продуктивності певних виробничих об'єктів. Сутність пастки розподілу доходів полягає у розглянутих вище чинниках психологічного тиску. Для розв'язання цього оптимізаційного завдання необхідно витратити значні ресурси, в умовах вільного доступу до конфіденційної інформації, або симетрії інформації. В умовах інформаційної асиметрії суб'єкт, який не має доступу до конфіденційної інформації, не може розв'язати оптимізаційного завдання такого типу, а може лише поклатися на порядність або доброзичливість оточуючих (керівництва), які мають доступ до інформації такого типу. Покладатись на порядність або доброзичливість індивід може лише у суспільстві із поширеною де персоніфікованою довірою, а у межах суспільства із переважно бондінговими зв'язками індивід покладається лише на себе та на певні групи, із якими у цього індивіда налагоджені бондінгові зв'язки.

Пастка споживання це інститут ринкового поля розподілу доходів, який має екстрактивний трансакційний характер та відповідає застосуванню психологічного тиску щодо стимулювання продажів з метою збільшення власної долі загального ресурсу, який

видобувається в цьому полі. Пастка продуктивності це інститут інтеракційного поля розподілу доходів, який має екстрактивний горизонтальний або вертикальний висхідний характер та зумовлює необхідність пригнічення продуктивності інших індивідів з метою збільшення порівняної власної продуктивності індивідів, які належать до одного поля розподілу доходів.

У суспільстві із екстрактивними інститутами асиметрія інформації та довіри набуває великого розміру та значення, а бондінгові зв'язки між індивідами перешкоджають розвитку між групових зв'язків, а також формуванню множини між групових інтересів та реалізації цих інтересів. У такому середовищі політичні та економічні процеси із необхідністю спираються на перерозподіл влади, доходів та ресурсів, не відповідаючи інтересам суспільства у цілому, за відсутністю (та неможливістю формування) останніх. Найбільш дієвою стратегією управління у таких умовах є стратегія типу «розділяй та володарюй», а найефективнішим інструментом управління є зштовхування інтересів різних груп, страт та мас у суспільстві, з тим щоб ажіотаж, який з'явиться у результаті цього зштовхування приховав реальні процеси поглиблення економічної нерівності у загальному соціальному полі.

Використання моделі відкритої одиничної економіки надає можливості пояснити та проаналізувати процес поглиблення економічної нерівності як на рівні одиничної економіки, так і за її межами. Модель одиничної економіки складається з двох систем лінійних рівнянь [6], в яких лінеалізовані, відповідно, процеси виробництва-розподілу [4], розподілу-споживання [5], виробництва-трансакцій. Відкритість моделі одиничної економіки втілюється через припущення про прийняття участі її суб'єктів у функціонуванні відкритих ринків споживчих товарів та послуг, ресурсів та чинників виробництва.

Пастки споживання чинять істотний вплив на загальну ефективність системи, а також на розподіл доходів в ринковому полі. Створення умов для реалізації більш соціально спрямованих архітектур вибору збільшить рівномірність розподілу доходів.

Список літератури

1. Балацкий Е. В. Формирование «диссертационной ловушки». URL: https://scepsis.net/library/id_1257.html#_ftnref21 (21.11.2017).
2. Кім О. О. Дослідження трансакційного поля розподілу доходів як загального ресурсу в межах концепції агрегованого ринку. *Економічний дискурс*. 2017. № 4. С. 49 – 56.
3. Кім О. О. Модель «виробництво-розподіл» одиничної економіки агрегованого ринку. *Ефективна економіка*. 2017. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5871> (11.12.2017).
4. Кім О. О. Модель «дохід-споживання» одиничної економіки агрегованого ринку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 6 (11). С. 362 – 365.
5. Кім О. О. Модель одиничної економіки агрегованого ринку. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/64.pdf (18.04.2018).
6. Кім О. О. Структура дослідження інтеракційного та трансакційного полів розподілу доходів в моделі одиничної економіки агрегованого ринку. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5954> (18.04.2018).
7. Галер Р., Санстейн К. Nudge. Архитектура выбора. Как улучшить наши решения о здоровье, благосостоянии и счастье. URL: <http://vagrus.ru/books/6409-Nudge.%20%D0%90%D1%80%D1%85%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%20%D0%B2%D1%8B%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B0-vagrus.ru.fb2.gz> (18.04.2018).

УДК 330.88

Палагута С. С.

аспірант,

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

РОЗВИТОК ПРОЦЕСІВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПЕРЕТВОРЕННЯ ЗНАНЬ

Усвідомлення ролі інформації в управлінській діяльності, невід'ємне від з'ясування ролі інформації в розвитку економіки та суспільства загалом. В історії розвитку людства

виділяють три епохи розвитку процесів інформаційного перетворення знань: доіндустріальна, індустріальна, постіндустріальна.

У доіндустріальному суспільстві, визначальним чинником розвитку було сільське господарство, а головними інститутами – церква та армія. В індустріальному суспільстві – промисловість з корпораціями і фірмами на чолі, а в постіндустріальному – інформація, теоретичні знання з вищою школою як місцем формування і зосередження цих знань [1].

З переходом від індустріального до постіндустріального суспільства економічна сфера перетворилася на обслуговуючу, а це означає, що сфера послуг починає домінувати. Власність як критерій соціальної нерівності втрачає свою значущість, вирішальним стає рівень освіти і знань. Відбуваються зміни в соціальній структурі, де класові відмінності поступаються місцем професійним [2].

Теорія постіндустріального суспільства, запропонована наприкінці ХХ ст. американськими і європейськими дослідниками, є сьогодні однією з найрозповсюджених соціологічних концепцій, які дозволяють адекватно осмислити масштабні зміни, що відбулися протягом останніх років. Її прихильники підкреслювали, що гарантом сучасного суспільного прогресу є швидкий технологічний розвиток, що базується на перетворенні науки в безпосередню продуктивну силу, а мірою такого прогресу виступає всебічний розвиток особистості і розширення творчих можливостей людини.

Досліджуючи різні моделі суспільного устрою, український філософ Ю. Павленко доходить висновку, на межі II і III тисячоліть, людство переживає одну з найсуттєвіших у своїй історії трансформацій – глобалізацію, перетворившись на єдину (глобальну) функціональну систему.

Перебудова, що здійснюється через комплексні реформи, розтягнуті в часі, і передбачає кардинальні зміни соціальних інститутів, способу життя, удосконалення всіх сфер життєдіяльності суспільства, називається модернізацією [4].

Модернізація – це вдосконалення суспільства, яке робить його таким, що відповідає сучасним вимогам. Це відмова від старих форм і пошук нових. Іншими словами, це означає спрямування суспільства на шлях прогресивного розвитку [3].

Отже, виділимо три етапи розвитку процесів інформаційного перетворення знань: доіндустріальний, індустріальний, постіндустріальний. Таким чином, можемо кваліфікувати новий етап, що нині формується, як «техногенно інформаційно – цивілізаційне суспільство».

Новий поштовх у прогнозуванні майбутнього суспільства дала інформаційна технологія, а саме, комплекс новітніх технологій і комп'ютерної техніки.

Інформаційна революція, що відбувається в перехідний період, підготувала базу для суттєвих соціальних змін, що охоплюють усі рівні суспільства (соціальний устрій, господарське життя, сфери політики та освіти). Рівень знань, стає визначальним чинником соціальної диференціації.

Таким чином, підсумовуючи наведене, феномен виникнення «техногенного інформаційно – цивілізаційного суспільства» свідчить про комплексний та органічний розвиток людини, створення умов для її розумового збагачення, нарощування національного людського капіталу як основи розвитку соціальної, економічної, гуманітарної, культурної та інших сфер суспільного життя, підвищення їх добробуту, ефективності економіки та зміцнення державності.

Список літератури

1. Буданова О. Б. Проблеми формування інформаційного суспільства в Україні. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. 2002. № 8. С. 461 – 464.
2. Дубас О. П. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті : монографія. Київ: Генеза, 2004. 208 с.
3. Кіндратець О. Модернізація в Україні та її вплив на стабільність суспільства. *Людина і політика*. 2004. № 3. С. 16 – 25.
4. Мельниченко А. Концептуальні засади становлення громадянського суспільства в Україні. *Розвиток суспільства: монографія / за ред. І. Розпутенка та Б. Лессера*. Київ: Вид-во «К.І.С.», 2004. 340 с.

СЕКЦІЯ 2

SECTION 2

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
WORLD AGRICULTURE AND
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК 339.9

Великих К. О.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри менеджменту і публічного адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова

УКРАЇНА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПЕРЕВАГИ І РИЗИКИ

Глобалізація в сенсі зв'язності в економічному і культурному житті у всьому світі зростає протягом століть. Проте, багато хто вважає, що нинішня ситуація принципово відрізняється від того, що було раніше.

Передумовою глобалізації можна назвати те, що країнам властиво взаємодіяти один з одним, інтегруватися в світову спільноту для спрощення багатьох процесів. І дійсно, з одного боку, глобалізація спрощує доступ різноманітних учасників на глобальний ринок. Завдяки глобалізації підвищується доступність фінансової інформації для учасників глобального фінансового ринку, розширюються масштаби ресурсів, спрощується доступ до іноземних ресурсів, технологічного і управлінського досвіду. В практику глобального ринку впроваджуються комплексні стандарти інформації, що забезпечують прозорість діяльності урядів і фінансових інститутів, зміцнюються позиції міжнародних фінансових інститутів і підвищується роль країн з ринками, що формуються в розвитку глобального ринку [1, с. 5].

Глобалізація може призвести до зниження можливостей національних урядів. Основним наслідком цього процесу може стати обмеження можливостей національних урядів в повній мірі керувати своєю економікою (особливо з точки зору макроекономічного управління). Зрушення в економічній діяльності, скажімо, в Японії або США, відчуваються в країнах по всьому світу. Інтернаціоналізація фінансових ринків, технологій і деяких виробництв і послуг приносять з собою новий набір обмежень на свободу дій національних держав. Крім того, поява таких установ, як Світовий банк, Європейський союз і Європейський центральний банк, можуть призводити до нових обмежень. Проте, в той час як вплив національних держав на економіку в рамках процесу глобалізації, можливо, скоротилося, остаточно воно не зникло.

Участь України в процесі глобалізації може дозволити їй краще використовувати свої порівняльні переваги, впроваджувати передові технології, іноземний капітал і управлінський досвід. Це також сприятливо для усунення монополізації ринку і зміцнення ринкової конкуренції. Проте, в той час як глобалізація забезпечує більше можливостей для розвитку країни, вона в той же час створює величезні ризики. Велика кількість міжнародних капіталів може призвести до бульбашок в економіці і безладного коливання валютних курсів. Вони можуть також послабити монетарний суверенітет країни і спричинити за собою дисфункції її грошово-кредитної політики. Тенденція економічної глобалізації, яка з'явилася на світ, і розроблена в умовах, старого міжнародного економічного порядку до цих пір принципово не змінилася.

Глобалізація сама по собі не може принести справедливого і розумного нового міжнародного економічного порядку. Деякі країни, що розвиваються, в тому числі і Україна, які не можуть в повній мірі використовувати переваги глобалізації, стикаються з небезпекою стати аутсайдерами. Тому в умовах економічної глобалізації країни, що розвиваються загрузли в дилемі: з одного боку, якщо вони будуть знаходитися в стороні від процесу глобалізації вони, безсумнівно, в своєму розвитку залишаться далеко позаду інших країн. З іншого боку, якщо вони залишаться активними учасниками процесу, то висока ймовірність того, що вони можуть стати сировинними придатками розвинених країн через домінування останніх в процесах глобалізації.

Процеси глобалізації призвели до збільшення всіляких форм міжнародних потоків капіталів. Наприклад, це проявляється, в зростанні кількості зарубіжних депозитів, наявних

у фізичних осіб і в зростанні обсягів міжнародних міжбанківських кредитів [4, с. 20]. Таким чином, можна помітити, що в умовах глобалізації головним завданням стає управління не виробництвом прибутку, а рухом активів, фінансовими потоками - капітал стає активом, призначеним для руху на будь-якій території і в будь-який час. Безсумнівно, це підсилює фінансові ризики і, таким чином, призводить до утворення нових фінансових інструментів, наприклад, механізмів хеджування [2, с. 27]. Звичайно, з одного боку, це розвиток фінансових ринків можна віднести до позитивних аспектів, але, з іншого боку, різноманіття фінансових інструментів призводить до ускладнення регулювання фінансового ринку і відстеження ситуації на ньому. Тим більше що в умовах лібералізації руху капіталів зростає загроза нестабільності національних фінансових ринків.

Також однією з проблем глобалізації є міграція робочої сили. Дану проблему можна розглянути з двох сторін, з одного боку, це некваліфіковані робітники, які мігрують через брак робочих місць у своїй країні, часто їм не вдається влаштуватися на легальну роботу, і, тим самим, вони є загрозою внутрішньої безпеки приймаючої держави. З іншого боку, до міграції робочої сили відноситься і «витік мозків», дана проблема підриває науково-технічний потенціал країни і збагачує потенціал приймаючої сторони [3, с. 35]. Для України актуальна інша сторона проблеми – міграція висококваліфікованих кадрів за кордон, що завдає шкоди інноваційного розвитку України. Таким чином, на прикладі України видно, як глобалізація сприяє спрощенню руху робочої сили, і може підвищити різні ризики.

Підводячи підсумки, можна сказати, що глобалізація дуже сильно впливає на світову економіку. Всі держави, так чи інакше, втягнуті в цей процес. Деякі можуть захистити себе від участі в посиленні процесу глобалізації, але жодна держава не має можливості зупинити цей процес у всьому світі, так як завжди будуть країни, зацікавлені в здійсненні міжнародного співробітництва для зміцнення своїх економічних позицій. Таким чином, проблеми та ризики глобалізації є дуже важливими питаннями сучасного світового співтовариства. Процеси глобалізації вже незворотні, проте країнам потрібно кооперуватися, щоб по максимуму знизувати всі можливі ризики.

Список літератури

1. Громико А. А. Глобалізація і глобальне управління: можливості та ризики. *Міжнародні відносини та світова політика*. 2013. № 3. С. 3 – 25.
2. Крючкова І. В. Глобалізація: ризики та виклики для кредитно-грошової політики. *Банківська справа*. 2011. № 7. С. 25 – 30.
3. Чусова Т. О. Ризики і протиріччя глобалізації. *Збірники конференцій НДЦ Соціосфера*. 2013. Вип. 30. С. 33 – 36.
4. Глущенко В. В. Фінансові ризики в умовах глобалізації. *Фінанси і кредит*. 2006. № 19 (221). С. 19 – 24.

УДК 339.982

Власенко А. Ю.

студентка 4 курсу 13 групи
факультету міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,

Цанько І. В.

студент 4 курсу 13 групи
факультету міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник:

Гусаревич Н. В.

к. е. н., старший викладач кафедри фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет

СВІТОВІ ФІНАНСОВІ КРИЗИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Криза – це багатоаспектна економічна категорія, система поглядів на економічну сутність якої перебуває в стані розвитку. Можна виокремити три підходи до визначення сутності кризи:

- 1) криза як значна проблема або ситуація з високою ймовірністю негативних наслідків;
- 2) криза як природний процес у життєдіяльності системи;
- 3) криза як порушення рівноваги соціально-економічної системи.

Фінансові кризи – складне багатофакторне явище, яке переплітається з іншими кризами, зокрема економічними. Саме цим пояснюються різні підходи економістів до розуміння цього явища. Так, монетаристи вважають, що ці кризи є результатом порушення стабільності банківської системи, крахом її інфраструктури. Цей підхід до пояснення фінансових криз обґрунтовується в працях американського економіста Анни Шварц.

Причини та характер протікання світових фінансових криз в загальному вигляді можна розділити на ендогенні (внутрішні) та екзогенні (зовнішні) [5, с. 110 – 112].

Сучасні концепції відносно теорії економічних криз та погляди на причини виникнення кризових явищ в основному пояснюють причини виникнення криз тим, що внаслідок дії якогось зовнішнього фактора (екзогенного) реалізується закладений в природі економіки внутрішній механізм, що призводить до криз [2; 4].

Фінансову кризу можна охарактеризувати наступними пунктами:

1) системно охоплює фінансові ринки та інститути фінансового сектору, грошовий обіг і кредит, міжнародні фінанси (сегмент країни), державні, муніципальні та корпоративні фінанси;

2) негативно впливає у середньому- і довгостроковому періоді на економічну активність усередині країни й на динаміку добробуту населення;

3) проявляється у : фінансовому секторі й на фінансових ринках, міжнародних фінансах, сфері грошового обігу, сфері державних фінансів;

4) є реалізацією системного ризику і супроводжується ефектом «доміно» якщо:

– криза одного або групи фінансових інститутів та компаній реального сектору, сегмента ринку чи системи розрахунків передається в розширюваному обсязі через пересічні зобов'язання на інші групи фінансових інститутів та компаній реального сектору;

– криза фінансового ринку однієї країни чи групи країн передається іншій країні, що спричиняє неліквідність ринку.

Дослідниками, які вивчають стан справ у США, також вводиться поняття кризової економіки. При розгляді питання про антикризове регулювання економіки слід мати на увазі, що є різні типи економічних криз, які, природно, вимагають різних підходів.

У сучасній світовій економіці для регулювання циклічного спаду економіки характерне застосування певного комплексу інструментів монетарної та фіскальної політики держави.

Складнішим випадком є так звані структурні кризи, які є наслідком або накопичення в економіці протягом тривалого часу певних структурних диспропорцій, які уряд країни своєчасно не помічає, або раптової зміни економічного середовища під впливом зовнішніх факторів.

І нарешті, є системні кризи. Прикладом такої кризи була Велика депресія; саме така криза охопила пострадянські країни, в тому числі й Україну, в 1990-х роках. Системні кризи виникають унаслідок того, що перестають функціонувати базові механізми і стимули економічного розвитку, деградують основні фактори суспільного виробництва.

В епоху інформаційного суспільства та глобалізації, людство стало свідком не лише глобальних (світових) фінансових потрясінь (мова йде про світову фінансову кризу 2007 – 2009 рр.), але й цілої хвилі фінансових криз, що торкнулися окремих держав. Так, протягом лише останніх 20-ти років фінансові кризи вирували у багатьох країнах світу: Індії, Великобританії, Франції, Німеччині, Польщі, Бразилії, Мексиці, Аргентині, Індонезії, Туреччині, Росії, США та ін. [4].

Разом з тим, слід визнати, що тенденції розвитку сучасного світового господарства, серед яких стрімкий розвиток інтеграційних процесів, розширення фінансових ринків та ринків робочої сили, лібералізація зовнішньоекономічних відносин, дерегулювання фінансового сектора, зростання ролі транснаціональних корпорацій та процеси глобалізації, суттєво підвищують ризики фінансових потрясінь. Економіки окремих країн та світове господарство загалом стають більш вразливими та більш чутливими до коливань на фінансових ринках. Отже, глобалізація світової економіки не породжує глобальні

фінансові кризи, а збільшує ризик їхнього виникнення та суттєво ускладнює процес їхнього подолання.

Фінансові кризи у більшості випадків, незалежно від місця і періоду утворення, мають типовий сценарій розвитку: такі прояви економічних дисбалансів як обвал фондових ринків, зростання відсоткових ставок та дефіцит позичкових коштів призводять до підвищення фінансових та психологічних ризиків, що, в свою чергу, знижують економічну активність; банківська паніка, як неминучий атрибут дефолту, провокує банкрутство інвестиційних інститутів, яке супроводжується дестабілізацією і крахом фінансово-кредитної системи загалом [1].

Фінансові кризи як невід'ємні частини економічного розвитку людства еволюціонують та змінюють свої масштаби паралельно з розвитком світової економіки. Недопущення масштабних фінансових потрясінь та швидке подолання негативного впливу глобальних фінансових криз у разі їхнього виникнення набуває особливого значення для сучасної світової економіки.

Створення незалежного міжнародного спеціалізованого органу, що здійснював би глобальний моніторинг та контроль фінансових ринків світу з метою вживання превентивних заходів щодо запобігання виникненню глобальних кризових явищ, являє собою перспективу подальших досліджень.

Список літератури

1. Перепьолкіна О. О. Глобальні фінансові кризи у світовій економіці. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2012. Вип. 39. С. 129 – 134.
2. Бобров Є. А. Аналіз причин виникнення світової фінансової кризи та її вплив на економіку України. *Фінанси України*. 2008. № 12. С. 33 – 43.
3. Гриценко В. Світова фінансова криза: діагностика та нові підходи до виживання на фінансовому ринку. *Вісник НБУ*. 2011. № 2. С. 20 – 26.
4. Белопольский Н. Г., Волошин В. С. производство, обмен, распределение и потребление в современных условиях кризиса. *Вісник економічної науки України*. 2009. № 1 (15).
5. Кабанов В. Г. Методологічні засади ідентифікації кризових явищ на ринку фінансових інвестицій. *Фінанси України*. 2009. № 4. С. 109 – 117.

УДК 339.924

Іванова Т. В.

к. е. н., доцент кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»,

Кий В. Л.

асистент кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Наразі Україна здійснює торгівлю товарами та послугами приблизно із 205 країнами світу, однак одним із ключових партнерів є Польща. Проведення комплексного дослідження співпраці України та Польщі, дозволить визначити сильні та слабкі сторони, а також подальші напрями розвитку вітчизняної економіки.

Проблеми інтеграції економіки України у міжнародну спільноту, перспективи розвитку відносин України та ЄС досліджуються у роботах вітчизняних вчених: Вишинська Т. Л. [1], Тохтамиш Т. О. [2], Романенко В. А. [3].

Для аналізу україно-польського співробітництва проаналізуємо загальні показники зовнішньої торгівлі товарами, які наведено в табл. 1.

Дані табл. 1 вказують на те, що Польща являється одним із основних партнерів у зовнішній торгівлі України. Падіння питомої ваги експорту спостерігалось у 2008 – 2010 рр., проте далі спостерігається нарощення обсягів експорту з даною країною.

Не менш важливе значення має товарна структура експорту та імпорту України з Польщею. Основні товарні групи наведено в табл. 2.

Таблиця 1

Показники зовнішньої торгівлі товарами України та Польщі, 2008 – 2017 рр.

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Питома вага експорту України в Польщу, %	12,90	12,72	13,69	15,5	15,1	15,2	15,6	15,2	16,3	15,5
Питома вага імпорту Польщі в Україну, %	14,83	14,10	14,60	12,4	13,6	15,1	14,6	15,2	15,7	16,6
Зовнішньоторговельне сальдо, млн. дол. США	-1942,0	-962,3	-1001,6	-389,30	-990,9	-1526,42	-426,16	-346,72	-493,32	-729,23

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

Як бачимо з даних табл. 2, то значна частка експорту з України до Польщі це насамперед товари сировинної групи. Так, у 2017 році експортувалося: руди, шлаки і зола (10,6 %), чорні метали (16,1 %), деревина та вироби з неї (7,7 %).

Таблиця 2

Зовнішня торгівля України товарами з Польщею, 2013 – 2017 рр.

Товарні групи	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт, %					
насіння і плоди олійних рослин	3,8	2,8	2,8	4,6	2,9
жири та олії тваринного або рослинного походження	2,4	2,3	2,4	3,5	4,8
руди, шлак і зола	15,4	13,7	11,0	8,8	10,6
деревина і вироби з деревини	4,1	6,4	9,0	8,5	7,7
чорні метали	24,0	23,1	17,9	19,3	16,1
вироби з чорних металів	2,3	2,1	2,6	2,9	3,1
електричні машини	11,5	11,9	14,1	12,5	12,2
меблі	2,4	2,8	3,9	5,5	7,1
Імпорт, %					
палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	16,7	16,7	20,3	15,9	18,1
пластмаси, полімерні матеріали	9,4	9,7	9,1	9,2	8,5
папір та картон	8,4	3,6	3,2	3,3	2,9
реактори ядерні, котли, машини	7,9	8,2	7,3	8,7	8,6
електричні машини	8,6	10,3	9,8	8,8	8,4
засоби наземного транспорту, крім залізничного	3,6	3,0	3,1	3,6	5,0

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

У 2017 році з Польщі надійшло: паливо (18,1 %), пластмаси (8,5 %), папір та картон (2,9 %). Також у серед імпортованих товарів значну частину займають такі, які мають високу додану вартість (2017 р.): реактори ядерні, котли та машини (8,6 %), електричні машини (8,4 %), засоби наземного транспорту, крім залізничного (5,0 %).

Проаналізуємо структуру експорту та імпорту торгівлі послугами України з Польщею. Загальні показники зовнішньої торгівлі послугами надано в табл. 3.

Таблиця 3

Показники зовнішньої торгівлі послугами України та Польщі, 2008-2017 рр.

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Питома вага експорту, %	3,75	2,77	2,92	3,73	3,69	5,11	5,08	6,21	7,34	8,58
Питома вага імпорту, %	6,01	4,16	4,67	4,21	4,75	3,97	4,71	3,59	5,73	5,93
Зовнішньоторговельне сальдо, млн. дол. США	-77,9	-42,87	-48,17	-8,36	-33,97	50,67	54,43	83,17	81,92	146,07

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

Дані табл. 3 вказують на те, що питома вага експорту до Польщі поступово збільшується починаючи з 2008 р. А з 2013 р. питома вага експорту переважає над питомою вагою імпорту послуг, що є позитивною тенденцією.

Важливе значення має структура експорту та імпорту послуг. Основні товарні групи торгівлі послугами між Україною та Польщею наведено у табл. 4.

Таблиця 4

Зовнішня торгівля України послугами з Польщею, 2013 – 2017 рр.

Товарні групи	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт, %					
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	36,6	38,5	41,5	43,9	46,1
Транспортні послуги	34,7	32,4	30,3	27,7	32,3
Послуги, пов'язані з подорожами	5,4	3,5	4,2	2,5	2,3
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	8,0	10,7	11,9	10,7	6,5
Ділові послуги	10,6	11,2	8,1	6,7	6,5
Імпорт, %					
Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	5,1	5,0	4,9	4,3	5,9
Транспортні послуги	44,6	38,8	44,3	44,1	46,6
Послуги, пов'язані з подорожами	10,5	7,8	8,2	7,1	8,2
Послуги зі страхування	5,5	5,0	4,9	16,1	2,0
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	7,8	8,4	8,3	7,0	11,5
Ділові послуги	19,0	23,0	15,0	13,7	19,4

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

Як бачимо з табл. 4, головними статтями експорту є послуги з переробки матеріальних ресурсів (у 2017 р. – 46,1 %) та транспортні послуги (у 2017 р. – 32,3 %). А в імпорті переважають такі види послуг як: транспортні (у 2017 р. – 46,6 %), ділові (у 2017 р. – 19,4 %), послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (у 2017 р. – 11,5 %).

Отже, проведений аналіз динаміки та структури співробітництва України та Польщі вказує на те, що остання є одним з основних торговельних партнерів України. Можна зробити висновок, що обсяги торгівлі, не зважаючи на скрутне становище України, поступово нарощуються. Вважаємо, що однією з причин цього може бути переорієнтація українських виробників на ринки ЄС.

Список літератури

1. Вишинська Т. Л., Генералов О. В., Севрук І. М. Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами в Україні. *Science Rise*. 2015. № 3/3(8). С. 41 – 45.
2. Тохтамиш Т. О., Ягольницький О. А., Овчиннікова М. А. Аналіз зовнішньої торгівлі товарами та послугами України з країнами європейського союзу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 23. С. 44 – 50.
3. Романенко В. А., Лебедева Л. В. Зовнішня торгівля України з ЄС: тенденції, проблеми, перспективи. *Економіка та суспільств*. 2017. № 9. С. 71 – 77.
4. Державна служба статистики України. URL: [https:// www.ukrstat.gov.ua](https://www.ukrstat.gov.ua).

УДК 330.3:338.27

Малюта І. А.

к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, регіональних студій та туризму,
Університет митної справи та фінансів,

Столяр Ю. В.

студентка факультету економіки, бізнесу та міжнародних відносин,
Університет митної справи та фінансів

РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ: КОРОТКОСТРОКОВІ ПРОГНОЗИ

На сьогоднішній день надзвичайно актуальною є проблема розвитку світової економіки, адже все частіше можна почути про початок нової економічної кризи, що ставить під загрозу розвиток держави та світової економіки в цілому.

Серед економістів дуже популярна так звана «теорія десятилітніх циклів», яка передбачає, що в наш час глобальні економічні кризи повторюються кожні десять років, нехай і не завжди вони виявляються настільки ж руйнівними, як криза 2008-2009 рр. [1]. Перші прояви кризи уже були зафіксовані:

- для американських бірж кінець 2018 року охарактеризувався одним з найгірших тижнів за останні 10 років – індекси S & P 500, Dow Jones і Nasdaq закрилися стрімким зниженням;

- швидкими темпами знижується вартість сировинних товарів: бізнес впевнений, що виробництво в світі впаде, потреби в сировині та енергії знизяться;

- фінансова резервна система США підвищує облікову ставку, попереджає ймовірний сплеск інфляції;

- американські споживачі мають негативні настрої щодо економічної ситуації 2019 року. Оптимізм малого бізнесу з приводу поліпшення економіки знизився до дворічного мінімуму, і розрахунки компаній прогнозують менші прибутки в наступному році;

- відсутня і політична стабільність в світі – концентрація президента США на зовнішньополітичних відносинах негативно відображається на фінансовому становищі держави та діяльності уряду, Європа в 2019 році очікує на завершення Брексіта, популісти все частіше перемагають на виборах, у Франції народні хвилювання, а Німеччину чекає зміна політичних поколінь.

Всесвітній банк 8 січня 2019 року затвердив новий звіт про розвиток світової економіки Global Economic Prospects Report, в якому експерти спрогнозували темпи та особливості економічного розвитку світу на найближчі три роки [2; 3]:

1. Глобальне економічне зростання уповільниться до 2,9 % в 2019 році в порівнянні з 3 % в 2018 році. Причинами такої динаміки експерти банку називають падіння міжнародної торгівлі і виробництва, а також тиск на фінансові ринки країн, що розвиваються.

2. Економіки розвинених країн будуть рости повільніше – зростання сповільниться в 2019 році до 2 %.

Падіння зовнішнього попиту, зростання витрат на позики та політична невизначеність будуть впливати на економіки країн, що розвиваються. Зростання групи держав, що розвиваються, буде залишатися стабільним на рівні 2018 року – 4,2 %.

3. У міру посилення економічних і фінансових перешкод боротися з бідністю стане складніше в країнах з ринком, що формується, і країнах, що розвиваються.

4. Зростання сировинних ринків зупиниться, активність імпортерів сировинних товарів сповільнюється. Зростання ВВП буде недостатнім для скорочення розриву в доходах між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються.

5. Різке збільшення відсоткових ставок може знизити приплив капіталу і уповільнити зростання в багатьох країнах з ринком, що формується, а також в країнах, що розвиваються. Зростання державного і приватного боргу може посилити вразливість до коливань умов фінансування і настроїв на ринку.

У Європі та Центральній Азії очікується, що тривалий вплив фінансової кризи в Туреччині буде впливати на регіональне зростання в цьому році, уповільнивши його до 2,3 % в 2019 році в порівнянні з 3,1 % в 2018 р.

Багато країн регіону покажуть негативну динаміку зростання реального ВВП. Тільки в Азербайджані, Киргизії, Македонії та Узбекистані прогнозується зростання в 2019 році щодо 2018 р.

Експерти Світового банку прогнозують, що на уповільнення темпів зростання економік регіону крім Туреччини буде впливати уповільнення в Росії (1,5 % в 2019 році в порівнянні з 1,6 % в 2018 році), Казахстані (з 3,8 % у 2018 до 3,5 % у 2019 році) та Україні (з 3,5 % у 2018 до 2,9 % у 2019 році). Збільшення політичної невизначеності також може підірвати довіру до регіону. Найвищі ризики експерти бачать в Вірменії, Азербайджані, Білорусі, Україні та Туреччині.

Крім того, в звіті наголошується, що конфлікти в Сирії і Україні можуть стримувати міжнародних інвесторів і привести до скорочення інвестицій, викликати нові санкції для РФ.

Також негативний вплив на зростання Європи і Центральної Азії може мати посилення торговельних обмежень між США і країнами Єврозони.

Виконавчий директор Фонду Блейзера Олег Устенко стверджує, що для української економіки існує два шляхи економічного розвитку: оптимістичний (відсутність третьої хвилі світової кризи, продовження співпраці з МВФ) та кризовий (навіть при незначному погіршенні ситуації на зовнішніх ринках ріст ВВП зупиниться і може, навіть, вказувати на від'ємні показники).

Список літератури

1. Деловая столица : [сайт]. URL: <http://www.dsnews.ua/economics/prognoz-2019-chno-zhdet-mirovuyu-ekonomiku-02012019160000>.
2. Лига.Бизнес : [сайт]. URL: <http://biz.liga.net/ekonomika/all/article/globalnaya-ekonomika-ot-vsemirnogo-banka-chno-jdet-ukrainu-i-mir>.
3. Всемирный банк : [сайт]. URL: <http://www.vsemirnyjbank.org/ru/publication/global-economic-prospects>.

УДК 334.752:339.9

Тихомирова В. О.
студентка 4курсу, група ЕМ 15-1,
Університет митної справи та фінансів

ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Міжнародне економічне співробітництво є головною умовою глобалізації та розвитку економіки усіх країн. З кожним роком зростають міжнародні зв'язки між країнами, розвивається зовнішньоекономічна діяльність. При цьому розвиток міжнародного економічного співробітництва відбувається як на рівні країни, так і підприємств[1]. Особливо актуально є міжнародне економічне співробітництво для України в умовах євроінтеграції.

Так, на сучасному етапі розвитку найбільш важливий напрямок інтеграції вітчизняної економіки вбачається до Європейського Союзу (ЄС). Адже, зв'язок із країнами СНД – поступово втрачається. Натомість популяризується співпраця із такими країнами як Німеччина, Польща, Франція, Чехія та ін.

Євроінтеграційний рух України уже дав перші результати. За останніми даними Україна щороку нарощує обсяги експорту-імпорту з країнами ЄС. Так, згідно із даними Держстату в 2018 р. країни ЄС для України стали ключовими партнерами. Зокрема в 2018 р. загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ЄС склав 49317,1 млн. дол. США. У 2018 р. обсяги українського експорту до країн ЄС становили 23032 млн. дол. США, що на 14,3 % перевищило показник попереднього року. Імпорт з країн ЄС (28 країн) у 2018 р. дорівнював разом 26285,1 млн. дол. США, що на 12,7 % перевищило показник за відповідний період попереднього року [2].

Найбільшими торговельними партнерами України серед країн ЄС у 2018 р. були: Німеччина (18,1 %), Польща (14,7 %), Італія (9,8 %), Угорщина (6,1 %), Нідерланди (5,5 %), Велика Британія (5,1 %), Франція (4,6 %).

Отже, одна з найважливіших об'єктивних тенденцій в сучасній міжнародному економічному співробітництві України – євроінтеграція, під якою розуміється поступове зміцнення взаємовідносин з країнами Європи на усіх рівнях економічних зв'язків (міждержавний, міжрегіональний, внутрішній між окремими економічними суб'єктами). Євроінтеграція офіційно проголошена першорядним пріоритетом зовнішньої політики України.

Повноправне членство у ЄС і надалі залишається стратегічною метою прагнень України до перетворення. Саме тому розвиток національної економіки, проведення реформ визначаються сучасними умовами глобалізації та інтеграції товарних, фінансових, інвестиційних та інших ринків. Це обумовлює вагомість та особливості здійснення міжнародного економічного співробітництва, що відіграє ключову роль в інтеграційних процесах, формує передумови для прискорення швидкості соціально-економічного розвитку держави та окремих суб'єктів господарювання [3, с. 13 – 14].

Євроінтеграція України є двигуном розвитку міжнародного економічного співробітництва. Євроінтеграція як процес означає заходи, спрямовані на усунення дискримінації між економіками України та країнами-членами ЄС. Наміри України щодо євроінтеграції обумовлені насамперед географічною близькістю Європейського Союзу та спільною історією, що сприяє формуванню відносин у сфері політики, економіки, покращення співробітництва між Україною та країнами ЄС. Тому міжнародне економічне співробітництво стає стратегічним завданням на рівні держави [1].

Крім того активне міжнародне економічне співробітництво сприяє не лише економічному процвітанню держави, але й забезпечує підтримку та зміцнення мирних взаємовідносин, створює умови для безпечного функціонування державності та гарантує економічну безпеку. Водночас повномасштабний розвиток міжнародного економічного співробітництва в Україні є неможливим без її євроінтеграції.

Міжнародне економічне співробітництво та європейська інтеграція здійснюють взаємний вплив. З одного боку, європейська інтеграція відкриває нові ринки збуту для вітчизняних товаровиробників, спрощує механізми регулювання ЗЕД та в кінцевому результаті стимулює розвиток зовнішньоторговельної діяльності. З іншого боку, розвиток міжнародного економічного співробітництва забезпечує позиціонування держави в міжнародному середовищі, підвищує діловий імідж держави, позитивно впливає на вітчизняну економіку та сприяє розвитку глобалізаційних процесів, а від так пришвидшує євроінтеграційні процеси. За таких умов нашій країні важливо використати синергійний ефект від даних напрямів державної зовнішньої політики.

Можемо констатувати, що розвиток міжнародного економічного співробітництва в умовах європейської інтеграції для України – це шлях до технологічної модернізації вітчизняного виробництва, оволодіння наукоємними технологіями, усунення технологічної відсталості, створення нових робочих місць, залучення іноземних інвестицій, перехід від індустріального розвитку до інноваційного, від постіндустріальної економіки до економіки знань, підвищення конкурентоспроможності продукції та виходу на світові ринки. Активізація євроінтеграції забезпечує інтенсивне включення України в міжнародну співпрацю щодо зовнішньоторговельної діяльності.

Список літератури

1. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Манаєнко І. М., Просяник І. В. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 18 (3). С. 11 – 15.

УДК 339.5(560)

Ширшова Я. О.

студентка факультету економіки,
бізнесу та міжнародних відносин,
Університет митної справи та фінансів

ОСОБЛИВОСТІ «ЗАХІДНОГО ВЕКТОРА» ТУРЕЦЬКОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Базовими елементами турецької зовнішньої політики залишаються членство в НАТО і поглиблення зв'язків з Європейським Союзом. З моменту свого вступу в НАТО в 1952 р. Туреччина майже півстоліття вважалася південним форпостом цього блоку, безпосередньо протистояла державам Варшавського договору на чолі з Радянським Союзом. Протягом всього періоду «холодної війни» Туреччина в повному обсязі спиралася на НАТО в питаннях забезпечення своєї безпеки [3].

Останнім часом ряд західних експертів все частіше озвучують думку про те, що зв'язок Туреччини з США і НАТО поступово слабшає. Але це послаблення носить, певною

мірою, «ідеологічний» характер, оскільки згідно з концепцією «стратегічної глибини» Туреччина не повинна продовжувати орієнтуватися в питаннях безпеки лише на НАТО і США, але послідовно розвивати відносини з Росією, Китаєм, Іраном і мусульманським світом в цілому. У розвиток цієї концепції Туреччина, зокрема, нарощуючи торгово-економічні відносини з Росією і Китаєм, помітно активізувала останнім часом і свої військові зв'язки з цими країнами. Проте поки це, скоріше, сигнал американцям і європейським країнам-членам НАТО, покликаний ще раз підкреслити стратегічну важливість Туреччини і підштовхнути партнерів до тактичних поступок, перш за все, в важливих для неї питаннях євроінтеграції. (Прийнята в Лісабоні в грудні 2010 р стратегічна концепція блоку повністю збігається з положеннями стратегії національної безпеки США, одним з яких є «залучення і стримування» Туреччини). При цьому, безсумнівно, НАТО буде продовжувати чинити тиск на Туреччину, щоб не допустити її подальшого зближення з Росією і Іраном [1].

Проблеми у взаєминах двох країн в останні роки тільки посилюються, в зв'язку з визнанням США геноциду вірмен; негласною, але очевидною підтримкою американцями іракських курдів; блокуванням зусиль Туреччини в Чорноморсько-Кавказькому регіоні, Центральній Азії та на Близькому Сході.

Характерним прикладом сьогоденного пошуку балансу стала позиція Туреччини щодо проблеми протиракетної оборони (ПРО). Турецький уряд не зробив реальних кроків, які могли б перешкодити здійсненню натовських програм розміщення системи ПРО в Південній Європі. Більш того, Туреччина погодилася з пропозицією США розмістити на території своєї країни радіолокаційну станцію в якості елемента такої системи.

На Лісабонському саміті Туреччина дала згоду на участь в ЄвроПРО НАТО за умови, що ця система не буде направлена конкретно проти її сусідів. Сьогоднішнє керівництво Туреччини явно не зацікавлене в тому, щоб запропонована американцями програма ПРО була спрямована проти Росії чи Ірану, які останнім часом були вилучені зі списку ймовірних противників, зазначених в турецькій концепції національної безпеки. Представники Міністерства оборони США відзначають, що в випадку можливого конфлікту з Іраном Туреччина виявиться «на лінії вогню» [2].

Інший хвилюючий Туреччину в стосунках з НАТО питання – військове співробітництво НАТО-ЄС. сьогодні йому заважає турецька позиція щодо врегулювання Кіпрського питання. Сприяння Євросоюзом Кіпру як свого члену – серйозна перешкода в справі вступу Туреччини в ЄС. У той же час Анкара перешкоджає проведенню зустрічей між НАТО і представниками комітету Євросоюзу з питань політики і безпеки, стверджуючи, що Кіпр не є членом або партнером НАТО [1].

Вступ до ЄС залишається одним із пріоритетів турецької зовнішньої політики. Є країни, які підтримують в цілому ідею прийому Туреччини – Великобританія, Італія, Іспанія, Швеція, Фінляндія. Але поки темпи просування в цьому питанні залежать в основному від скептичного ставлення до повноправного членства Туреччини таких провідних країн ЄС, як Франція і Німеччина, які посилаються на невирішеність кіпрського і курдського питань.

Сьогодні за євро перспективу висловлюється приблизно 45 % населення Туреччини, проте підтримка цього курсу поступово знижується [2]. Проте, правляча турецька еліта вважає, що процес євроінтеграції, навіть якщо він не отримає логічного завершення, робить благотворний вплив на соціально-економічний розвиток країни. Тому існує внутрішня дорожня карта євро реформ і затверджена третя за рахунком програма щодо приведення турецького законодавства у відповідність з законодавством ЄС.

Список літератури

1. Opinion: [сайт]. URL: <https://opinionua.com/2018/11/13/primara-treto%D1%97-svitovo%D1%97-vijskovi-navchannya-nato-i-rosi%D1%97-stayut-use-masshtabnishi>.
2. Travel and Tourism Competitiveness Index 2017. URL: http://www3.weforum.org/docs/TTCR/2013/TTCR_CountryHighlights_2017.pdf.
3. Центральне розвідувальне управління : [сайт]. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/tu.html>.

СЕКЦІЯ 3 || **ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ**
SECTION 3 || **ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY**

УДК 339.9

Акименко О. Ю.

к. е. н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського
обліку, оподаткування та аудиту,
Чернігівський національний технологічний університет,

Вергійко А. А.

здобувач освіти бакалавра,
Чернігівський національний технологічний університет

**ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ І ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ –
НОВА МОДЕЛЬ В УКРАЇНІ**

Задекларований європейський вибір нашої держави передбачає проведення певних послідовних і глобальних за своїм характером дій, однією з яких стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі, ЄС). Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС призвело до необхідності адаптації законодавства України до законодавства ЄС, в тому числі створення ефективного механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності [1].

Ще з 2016 року НБУ (далі, НБУ) розпочав роботу над новою моделлю валютного регулювання в Україні, розробивши відповідну Концепцію, втілення якої зможе систематизувати валютне законодавство, що, в свою чергу, спростить ведення бізнесу в Україні як для нерезидентів, так і для резидентів, а також стане ще одним кроком на шляху до гармонізації українського законодавства із усталеною міжнародною практикою [2].

Зміна моделі валютного регулювання – одне із зобов'язань, узятих Україною у зв'язку з ратифікацією Угоди про асоціацію з ЄС, положення ст. 145 якої передбачають створення в Україні умов вільного руху капіталу, пов'язаного з надходженнями від прямих інвестицій, наданням кредитів, які стосуються торговельних операцій, а також з портфельними інвестиціями та фінансовими позиками [3].

Дослідження питань, пов'язаних з валютним регулюванням, валютним контролем та сутністю їх змін, є предметом уваги багатьох науковців України. Віддаючи належне науковим напрацюванням з даного напрямку дослідження, слід зазначити, що після прийняття Закону України «Про валюту і валютні операції» зазначені питання потребують подальшого і досконалого аналізу.

Актуальність даної теми полягає в тому, що валютне регулювання, а саме діяльність держави та уповноважених нею органів щодо регламентації валютних відносин економічних суб'єктів та їх діяльності на валютному ринку, зазнало значних змін протягом останнього року. Тому, головною метою цієї роботи є дослідження основних змін валютного регулювання, а також визначення їх доцільності.

Згідно з діючим законодавством органом валютного контролю в Україні є НБУ. Правові засади здійснення валютного регулювання та валютного нагляду, що докорінно змінилися відповідно до нових принципів, визначаються Законом України № 2473-VIII від 21.06.2018 р. «Про валюту і валютні операції» [4]. Так, Закон передбачає поступову лібералізацію валютного регулювання і останні зміни, внесені до цього закону 07.02.2019 р., запустили нову систему валютного нагляду, суть якого зводиться до «ризик-орієнтованого» підходу. Тобто послаблено валютний контроль для дрібних операцій на суми до 150 тис. грн. (за виключенням дроблення), і навпаки, посилено нагляд за операціями на значні суми та суттєві помилки у звітності. Нова система валютного регулювання складається з восьми основних постанов Правління НБУ, які замінили попередню базу з 56 нормативно-правових актів у сфері валютного регулювання [5; 6].

Нова система заходів впливу кардинально відрізняється від чинної та буде гнучкішою, ризик-орієнтованою та направленою на упередження порушень, які несуть значні негативні

наслідки. В якості заходів впливу, як і раніше, застосовуються письмові застереження, призупинення окремих видів операцій та накладання штрафів. Але тепер НБУ враховуватиме не тільки суттєвість порушення, а й відповідні дії, що спричинили порушення. Для бізнесу новий підхід у валютному нагляді означає зняття низки бюрократичних бар'єрів і необхідності звітування перед банками щодо будь-якої валютної операції. Для НБУ (органу валютного нагляду) і банків (агентів валютного нагляду) це означає зменшення навантаження на департаменти, які займаються валютним контролем і фінансовим моніторингом.

Отже, Закон «Про валюту і валютні операції» дає, без необхідності жодних ліцензій, свободи: юридичним, фізичним особам без обмежень інвестувати за кордон у цінні папери, нерухомість, майнові права тощо; розміщувати іноземну валюту на закордонних рахунках з походженням як з України, так і за її межами.

Таким чином, будь-який житель України може перерахувати чи отримати з-за кордону без обмежень іноземну валюту; юридичні особи зможуть надавати кредити нерезидентам, інвестувати за кордон для купівлі інших компаній, переказувати валюту для гарантійного забезпечення участі в тендерах.

Як підсумок вищевикладеного матеріалу можна зазначити, що передбачені зміни по-перше, забезпечать національним виробникам сприятливі умови для розвитку міжнародних зв'язків; по-друге, позитивно вплинуть на бізнес-активність іноземних інвесторів в Україні; по-третє, допоможе стабілізувати українську валюту і валютний ринок України у цілому.

Список літератури

1. Акименко О. Ю., Мальцев О. О. Створення ефективного механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності в контексті інтеграції України до ЄС. *Збірник тез міжнародної-науково-практичної конф. «Напрями та сучасні фактори розвитку міжнародних відносин: економічні та політичні аспекти»*. Ужгород, 2018. С. 110 – 113.
2. Нова модель валютного регулювання в Україні. Чого чекати від нового Закону «Про валюту»? URL: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA011465.
3. Угода про асоціацію з ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu>.
4. Закон України «Про валюту і валютні операції» № 2473-VIII від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.
5. Як працюватиме новий ризик-орієнтований валютний нагляд в умовах переходу до вільного руху капіталу. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article.
6. Зміни у системі валютного регулювання та валютного нагляду. URL: <http://ck.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/366068.html>.
7. Римська декларація ЄС: нові пріоритети розвитку об'єднаної Європи : зб. наук. ст. за матеріалами наук.-практ. конф., м. Харків, 12 трав. 2017 р. : у 2 ч. / редкол.: А. П. Гетьман, І. В. Яковюк, В. І. Самощенко та ін. Харків, 2017. Ч. 2. 444 с.

УДК 338.24.01

Демченко К. І.

аспірантка за спеціальністю: «економіка та управління національним господарством»,
Університет імені Альфреда Нобеля

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ ПЕНСІЙНИХ СИСТЕМ

Країни в усьому світі займаються інтенсивними реформами пенсійної системи. Турбота про людей похилого віку стала центральною частиною державної політики в Україні, оскільки люди живуть довше і частка населення похилого віку стає все більше. Визначено наступні дві основні цілі пенсійної системи: забезпечення мінімального стандарту життя для всіх людей похилого віку та встановлення безпечних засобів, за допомогою яких трудящі можуть заощадити гроші на власну пенсію. На жаль, дві цілі пенсійної системи часто працюють один проти одного. Це одна з причин, чому дебати щодо пенсійної

політики в Україні настільки важкі. Не існує єдиної пенсійної програми, яка б долала всі зазначені проблеми. Тому більшість країн розробили пенсійні системи, які мають окремі частини: солідарну систему, обов'язкову накопичувальну систему та добровільні системи накопичення. В цій роботі будуть висвітлені головні види та цілі пенсійної системи. В світі є два види пенсійних систем: ті, які залежать від участі держави та ті, які діють за принципом накопичення.

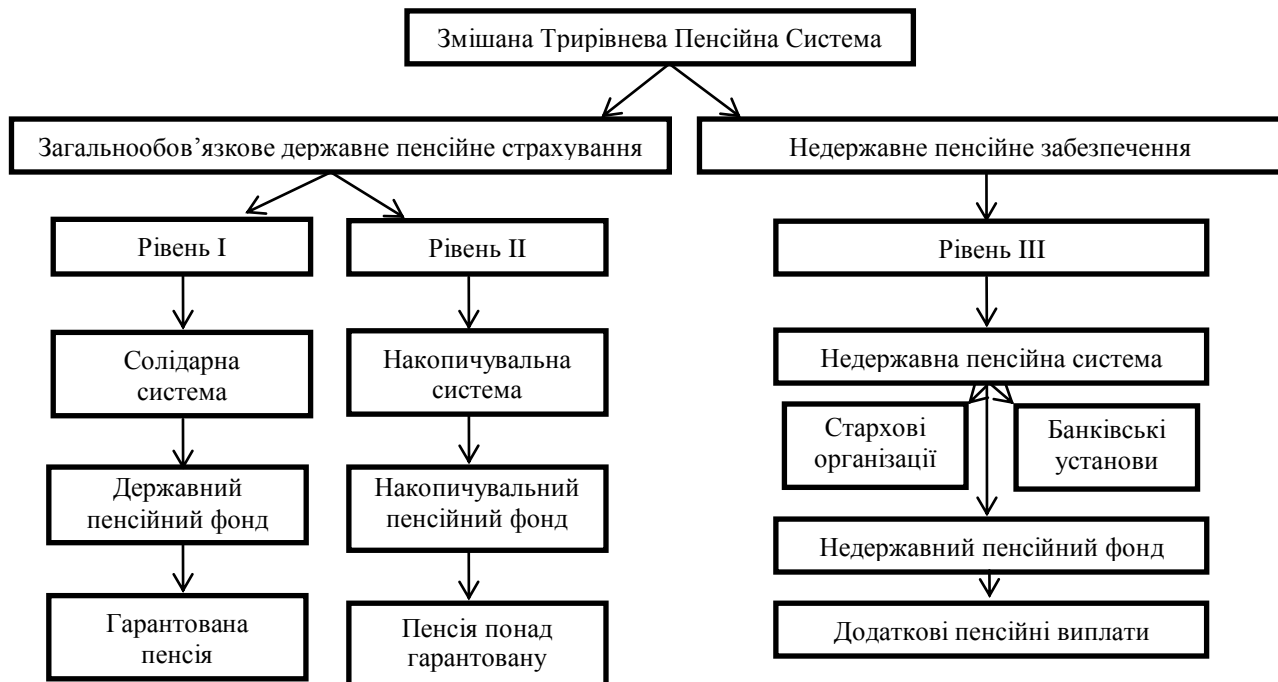
Таблиця 1

Характеристика видів пенсійних систем

Залежно від участі держави	За принципом накопичення
Державна забезпечує за рахунок коштів бюджету, надання пенсії окремим категоріям громадян, а також надання соціальних пенсій непрацездатним громадянам.	Солідарна функціонує на основі принципу солідарності матеріальних зобов'язань і відповідальності між поколіннями.
Приватна складається з добровільних внесків, які були зроблені громадянами в накопичення додатково до гарантованої державою пенсії по старості.	Накопичувальна забезпечує виплату пенсій застрахованим особам за рахунок акумульованих на іменних накопичувальних рахунках внесків.
Змішаного типу система функціонує на основі поєднання трьох елементів пенсійного забезпечення: а) обов'язкове державне пенсійне страхування, б) державне пенсійне забезпечення осіб, які не набули права на пенсію; в) додаткове пенсійне забезпечення, що формується за накопичувальними схемами	Умовно накопичувальна система формується з внесків, отриманих громадянином у країні.

Джерело: розроблено автором на основі [1, с. 105; 2, с. 115]

Приблизно половина з 176 держав, яких торкнулося дослідження Світового банку, обрали розподільну пенсійну систему. Іншими словами більшість пенсійних систем контролюються владою країни – це дозволяє дати мінімальні соціальні гарантії бідним. У деяких країнах у людини є право вибору системи. Розглянемо структуру пенсійної системи України.

Рис. 1. Трирівнева пенсійна система України

Джерело: розроблено автором на основі [2, с. 98; 3 с. 50]

Щоб зрозуміти, який тип пенсійної системи більш стабільний та ефективний, треба зробити оцінку стійкості пенсійних систем до різних загроз, яка наведена у табл. 2.

Таблиця 2

Оцінка стійкості пенсійних систем до різних загроз

Загрози		Солідарна		Накопичувальна
Демографічна криза	+	Залежить від кількості пенсіонерів та зайнятого населення	-	знаходиться у прямій залежності від кількості його вкладників
Рівень безробіття	+	Кількість зайнятого населення має прямий вплив на надходження до ПФ	-	знаходиться у прямій залежності від кількості його вкладників
Тіньова економіка	+	Пенсійний фонд недоотримує надходження від усіх працюючих	-	знаходиться у прямій залежності від кількості його вкладників
Політична нестабільність	+	Є незахищеною перед політичними маніпуляціями	-	Самостійно організовує власну діяльність
Інфляція	-	Індексація виплат	+	Відповідне реагування на зміни у зовнішньому середовищі лише власними силами
Банкрутство пенсійних фондів	-	Гарантом стабільності пенсійної системи виступає держава	+	Страхові компанії не в змозі відшкодувати збитки у повному обсязі
Світові економічні кризи	+	Впливають на макроекономічні показники країни	+	Відповідне реагування на зміни у зовнішньому середовищі лише власними силами
Міграція	+	Зменшення кількості молодого здатного працювати населення	+	Зменшення кількості вкладників

Джерело: розроблено автором на основі [4, с. 305]

Отже, з цієї таблиці можна побачити, що солідарна система сама по собі більш вразлива до різних загроз ніж накопичувальна, але разом вони можуть формувати доволі фінансово стійку та ефективну пенсійну систему, яка може забезпечити більш стабільне соціальне забезпечення. У табл. 3 розглянемо аналіз стійкості трирівневого пенсійного забезпечення за кожним рівнем окремо.

Таблиця 3

Оцінка трирівневого пенсійного забезпечення

Критерії оцінки	Солідарна система	Накопичувальна система	Недержавна система (недержавний фонд, банк, страхова компанія)
Надійність	-	+	+
Прибутковість	-	+/-	+
Страховий захист	-	-	+
Податкові пільги	-	-	+/-
Контроль	-	+	+
Пенсійне забезпечення	-	+	+
Успадкування	-	+	+
Індексація	+	-	-
Оподаткування	-	-	+/-
Диверсифікація активів	-	-/+	+
Компетентність учасників системи	-	+	+

Джерело: розроблено автором на основі [4, с. 329]

Отже, можна зробити висновок, що змішана трирівнева пенсійна система є доволі стійкою та фінансово стабільною, а також надає ефективне пенсійне забезпечення пенсіонерам. Аналіз показує, що правильно розроблена обов'язкова система накопичення пропонує ряд вигод майбутнім пенсіонерам і уряду. Але ці вигоди неможливо досягти без витрати. Уряд України та громадськість повинна бути в курсі не тільки переваг від обов'язкової системи накопичення, але й її потенційних ризиків.

Список літератури

1. Страхування і управління ризиками: проблеми і перспективи / під ред. С. А. Белозєрова, Н. П. Кузнецової. М.: Проспект, 2017. 528 с.
2. Гурвич Е. Т. Реформа 2010 р. Довгострокові проблеми пенсійної системи. *Журнал нової економічної асоціації*. 2010. № 6 (6). С. 98 – 119.

3. Дмитрієва О., Петухова Н., Ушаков Д. Перехід від розподільчої пенсійної системи до накопичувальної: результати та критерії ефективності. *Питання економіки*. 2010. № 4. С. 43 – 60.
4. Юрій С. І., Шаварина М. П., Шаманська Н. В. Соціальне страхування: підручник. К.: Кондор, 2006. 464 с.

УДК 328.185

Захарова В. В.

аспірант,

Донбаська державна машинобудівна академія

КОРУПЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЯВИЩЕ

З явищем корупції суспільство знайоме вже достатньо давно. Історичні корені корупції походять від звичаю робити подарунки, щоб домогтися чийогось розташування. Дорогий подарунок виділяв людину серед інших прохачів і сприяв, щоб її прохання було виконано. Тому в первісних суспільствах плата жерцеві або вождю була нормою. У міру ускладнення державного апарату і посилення влади центрального уряду з'явилися професійні чиновники, які, за задумом правителів, повинні були задовольнятися тільки фіксованою платнею. На практиці ж чиновники прагнули скористатися становищем для таємного збільшення своїх доходів.

Першим правителем, про якого збереглася згадка як про борця з корупцією, був Урукагін – шумерський цар міста-держави Лагаш у другій половині XXIV ст. до н. е. Проте, незважаючи на показові і часто жорстокі покарання за корупцію, боротьба з нею не приводила до бажаних результатів. У кращому випадку вдавалося запобігти найбільш небезпечним злочинам, однак на рівні дрібної розтрата і хабарів корупція мала масовий характер.

Провітала корупція і в Стародавньому Єгипті. Так, В. Макарчук у навчальному посібнику «Загальна історія держави і права зарубіжних країн» пише, що у період Нового царства, коли судова влада здійснювалася особливими судовими колегіями – кенбетами, а суддя вважався жерцем богині істини Ісиди, хабарництво було досить поширеним явищем. За хабар відпускали злочинця, за хабар призначали на посади. За правління Ямоса II у законодавстві Стародавнього Єгипту були вимоги про своєрідне декларування доходів вищих чиновників. Окремі з них, незважаючи на свою назву, «неджеси» («малі люди»), мали статки, які дорівнювали багатствам фараона. Той чиновник, який не міг довести законного походження своїх маєтностей, карався смертю [1, с. 60].

На поширеність формалізму, бюрократизму, тяганини та корупції на нижчих щаблях влади Стародавнього Єгипту вказує й Б. Тищик. Науковець зазначає, що в Стародавньому Єгипті була вже розроблена система покарання за корупційні злочини: крім смертної кари, широко застосовували й інші види покарання, зокрема членоушкодження: відрізання пальців рук, вух, носа, язика.

Поширена була корупція і в Стародавній Індії. Киргизький дослідник Абдієв зазначає, що Каутилья, головний міністр імператора стародавньої Індії Чандрагупта Марія, перерахував у праці «Артхашастра» 40 видів присвоєння урядовцями державного прибутку. При цьому він стверджував, що «...як неможливо не спробувати смак меду чи отрути, якщо вони знаходяться в тебе на кінчику язика, так само для урядовця неможливо не відкусити хоча б небагато від царських доходів. Як про рибу, що пливе під водою, не можна сказати, що вона п'є воду, так і про урядовця не можна сказати, що він бере собі гроші. Можна встановити рух пташок, що летять високо в небі, але неможливо встановити приховані цілі дій урядовців».

Не уникнула корупції й антична епоха. У Стародавній Греції (IV – I ст. до н. е.) до корупційних проявів відносили переважно шкідливі діяння побутового характеру, як, наприклад, «псування їжі та питної води», а також «зіпсованість моралі», «розпусність молоді», «розлад порядку в полісі». Та можна зустріти й інше тлумачення терміна «корумпованість» – підкуп будь-кого (не обов'язково посадової особи) грошима та

щедрими подарунками. Саме таке тлумачення, на наш погляд, влучно характеризує корупційні діяння і в сучасному світі, які не обмежуються лише посадовими особами, адже суди можна віднести і медичних працівників, і працівників освіти та ін.

Стародавні римляни поняттям «согитреге» визначали шкоду, руйнування, підкуп, і відносили ці діяння переважно до судової практики або процесу управлінської діяльності, що відповідає сучасним правовим поглядам на проблему корупційних діянь. Історичні джерела показують, що корупція була дуже поширена в Римській імперії. Існує думка, що саме поширення корупції стало однією з причин її розпаду. Відомості про корупцію тих часів ми знаходимо в роботах античних філософів Платона і Аристотеля, в яких вони неодноразово згадували про розбещувальну і руйнівну дію зловживання владою і хабарництва на економічне, політичне і духовне життя суспільства. Так, Аристотель у трактаті «Політика» виділяв корупцію як найважливіший чинник, здатний привести державу якщо не до загибелі, то до занепаду. Боротьбу з корупцією Аристотель розглядав як основу забезпечення державної стабільності: «Найголовніше при всякому державному ладі – це за допомогою законів і решти розпорядку влаштувати справу так, щоб посадовцям неможливо було наживатися». Аристотель, зокрема, як один із засобів боротьби з корупцією, пропонував заборону одній людині в державі займати одночасно декілька посад (наведена рекомендація врахована в Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції»).

У період Середньовіччя поняття корупції отримує значення, притаманне виключно церковним, канонічним відносинам – як спокуса диявола. У подальшому інквізиція сприяла завершенню двохтисячорічного процесу боротьби латинської мови з її грецьким корінням, одним із наслідків чого стала заміна терміну «каталіз» (від грец. *katalysis* – руйнування, знищення) на латинський «корупція». Корупція в католицизмі означала гріховність. Отримана в спадщину гріховна порча розглядалась як природа всіх гріхів (Блаженний Августин, Фома Аквінський). Історик У. Манчестер охарактеризував період середньовіччя як суміш нескінченних війн, корупції, беззаконня. У Великій Британії корупція була дуже поширеним явищем. Е. Де Сото пише: «У 1601 р. спікер палати спільнот сказав про мирових суддів: «Ці тварини за півдюрини курчат готові наплювати на цілу дюжину кримінальних законів».

Англійський вчений Т. Гоббс писав: «...люди, які пишаються своїм багатством, сміливо скоюють злочини в надії, що їм вдасться уникнути покарання шляхом корумпування державної юстиції або отримати пробачення за гроші чи інші форми винагороди». З точки зору Гоббса, корупція «...є корінь, з якого випливає в усі часи та за усіляких спокус зневага до усіх законів». Ці вислови є безумовним доказом поширення корупції й на органи правопорядку того часу[2, с. 32].

Корупція – це таке саме стародавнє явище, як і соціальний порядок, що управляє життям людей, який би він не був. І так само давно люди намагаються знайти причини корупції і способи її обмеження. Фактично першу антикорупційну заповідь дав Господь через Мойсея, який записав те, що почув з неба: «Дарів не приймай, тому що дари сліпими роблять зрячих і перетворюють справу правих» (Ісх.23:8).

Зрозуміло, що це попередження (а для віруючих – заборона) узагальнює попередній досвід зіткнення людей з корупцією. Цитата цікава й іншим: вона зосереджує увагу людей на корупції, як злі, яке необхідно побороти. Суспільство і кожна окрема людина може тільки обмежити їх до розумних меж. Мораль, держава, етика, релігія – ті інструменти, за допомогою яких і відбувається це обмеження. Як тільки ці інструменти перестають працювати, у суспільстві починають руйнуватись цивілізаційні основи взаємин між громадянами і державою, з'являється небезпека виникнення соціального хаосу.

Тому одна з основних задач держави – це стримування пороків власних громадян і не тільки ідеологічними і виховними, а й репресивними методами у рамках закону. Сьогодні у світі, з урахуванням особливостей історичного розвитку країн склалося кілька моделей корупції.

Західноєвропейська модель. Характерний низький рівень корупції, яка сприймається суспільством як аномалія, пов'язана з порушенням закону. Цьому сприяють традиції, у яких висока доля цивільної культури та правосвідомості.

Азіатська модель. Корупційні відносини переплітаються з іншими соціальними відносинами: сімейними, земельними, етнічними, корпоративними та ін. Тут працюють вікові традиції, наприклад, пов'язані з бакшишем у Середній Азії чи практикою вибудовування довгострокових ділових і політичних відносин, що існують у деяких східноазіатських країнах і базуються на обміні дружніми зв'язками.

Африканська модель. Влада продається «на корню» групі основних економічних кланів. Така модель відбувається за наступних умов: політична влада в країні залишається неконсолідованою; фінансово-бюрократичні групи підтиском інстинкту самозбереження припиняють протистояння й домовляються; формується олігархічний консенсус між консолідованими фінансово-бюрократичними групами і частиною політичної еліти.

Латиноамериканська модель. Уряд дає можливість тіншовим і криміналізованим секторам економіки досягти могутності, порівнюваної з державною. Формується держава у державі. Сучасного визначення термін «корупція» набув у міжнародних документах, зокрема у Кодексі поведінки посадових осіб, який був прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1979 р., корупція трактується як «...скоєння певних дій при виконанні обов'язків, або у зв'язку з цими обов'язками в результаті прийнятих подарунків, обіцянок чи стимулів, чи їх незаконне одержання всякий раз, коли має місце така дія або бездіяльність». Таке визначення включає не тільки одержання посадовою особою матеріальних цінностей, а й її службову поведінку.

Більшість іноземних вчених визнає корупцію, як явище багатоскладове, яке слід вивчати з різних точок зору: економіки, політики, культури, соціології, психології, етики тощо. Корупція завжди зростала, в період модернізації країни.

До таких проблем перехідного періоду відносять: 1) спадщина тоталітарного періоду; 2) слабкість судової системи; 3) нерозвиненість правової свідомості населення (відсутність культури і традиції використання правових важелів); 4) орієнтованість правоохоронних органів на захист інтересів держави; 5) підпорядкування чиновників не закону, а інструкції і начальнику.

Як соціально-економічне явище, корупція складається з комплексу протиправних дій і аморальних вчинків. В основі корупції лежать такі вікові традиції взаємовідносин у суспільстві як «послуга за послугу», «ти мені – я тобі» та ін. Тому корупція, як правило, не тягне за собою скарг, оскільки сторони одержують взаємну вигоду від протиправного діяння. Латентність – її основна особливість. Як правова категорія, корупція – збірне правове поняття, яке охоплює сукупність взаємопов'язаних правопорушень. Корупція не є синонімом поняття «хабарництво», оскільки при хабарництві посадова особа, яка вчиняє злочин, залишається членом конкретної державної чи громадської системи, а при корумпуванні, регулярно отримуючи матеріальну винагороду від злочинців, вона включається в систему організованої злочинності, що не дозволяє їй в односторонньому порядку відмовитись від взятої на себе ролі.

Корупція здебільшого, є однією з ознак організованої злочинності, зокрема економічної. Для безпечного функціонування тіншової економіки необхідний підкуп працівників правоохоронних і контролюючих органів, суддів, прокурорів, чиновників, політиків. Особливу небезпеку для економіки країни становить проникнення організованих злочинних угруповань у легальний бізнес і органи влади – злочинці можуть перетворюватися на владу, а представники влади можуть ставати злочинцями.

Корупція – не просто соціально-економічне, а й психологічне та моральне явище. Адже вона не існує поза людьми – їх поведінкою, діяльністю. Корупція – це спосіб мислення, який обумовлює спосіб життя. Якщо з нею не боротися, то вона стає повсякденним способом мислення, який буде обумовлювати наш спосіб життя і наші дії.

Світовий досвід засвідчує, що у тих країнах, де корупція поширена значною мірою, корумповані відносини все більше витісняють правові, етичні відносини, корупція стає соціальною нормою для всіх членів суспільства. Внаслідок цього відбувається злам у суспільній психології – люди у своїй поведінці з самого початку психологічно налаштовані на протиправні дії щодо держави і суспільства. За таких умов, на думку І. О. Ільїна, з'являються «дефекти правосвідомості»: «влада очікує поганих і протиправних дій, вона не

сподівається на правосвідомість і тому визнає їх (народ) неблагонадійними... недовіра народу до влади призводить до того, що народ звик підозрювати свою владу, підозрює в її особі власну волю: він не вірить ні у свою силу, ні у свою шляхетність і тому перебуває в стані черні».

Цим словам майже сто років, але вони актуальні для сучасного суспільства. Багато науковців пов'язують корумпованість суспільних відносин з колишнім радянським минулим. Саме така психологічна атмосфера, на думку дослідників, була притаманна тодішньому суспільству.

Заради справедливості варто зазначити, що в сучасних умовах в Україні психологічна атмосфера не поліпшилась, а психологічна установка на проти правне вирішення своїх проблем виникає не в меншій частини населення.

Кожне корупційне діяння відображає психологію певного індивіда, корупція як соціальне явище відображає психологію всього суспільства. Порушувати закон чи ні, врешті-решт, залежить від конкретної особистості. Були і є чесні люди, які не поступаються своїми уявленнями про добро і зло за будь-яких соціально-економічних умов. Це дає привід певним дослідникам вважати, що корупційна модель поведінки має, головним чином, психологічне коріння, а корупція взагалі – психологічного походження.

Відтак, корупція – це складне і багатоаспектне соціально-економічне явище змістом якого є обумовлена політичними, економічними, соціальними і психологічними факторами система негативних поглядів, переконань, установок і діянь посадових осіб інститутів влади, державних і недержавних організацій, політичних партій, громадських організацій, спрямованих на задоволення особистих, корисливих, групових або корпоративних інтересів шляхом підкупу, хабарництва, зловживання владою, надання пільг і переваг всупереч суспільним інтересам. Її соціальна сутність проявляється в тому, що вона: має соціальну обумовленість; має свою соціальну ціну, яку платить суспільство за існування корупції; істотно впливає на найважливіші соціальні процеси; має історичні витоки і глобальний характер; є економічним, політичним, правовим, психологічним і моральним явищем; має властивість пристосовуватись до соціальних реалій, постійно мімікрувати та видозмінюватися.

Отже, стане чи не стане особа корупціонером залежить не стільки від того, які традиції чи психологічні настанови вона увібрала в себе від народження, а від того, в якій суспільній атмосфері вона зростає, який психологічний клімат панував навколо неї, які вчинки визначалися аморальними, а які з боку моралі заохочувались. Іншими словами, йдеться про суспільну свідомість, в якій фіксується надзвичайно багато аспектів суспільного життя, у тому числі відношення громадян до закону і їх реакція на корупцію.

Список літератури

1. Макаруч В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. 4-те вид., доп. К.: Атіка, 2004. 616 с.
2. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского. Сочинения: В 2 т. – Т. 2. – М.: Мысль, 1991.
3. Корупція як негативне соціальне явище: шляхи її подолання в Україні та міжнародний досвід: метод. матер. / І. М. Різак, Ю. М. Бисага, М. М. Палінчак та ін. Ужгород: Ліра, 2004. 62 с.

УДК 338.2

Старченко Г. В.

к. т. н., доцент,
докторант кафедри публічного управління та менеджменту організацій,
Чернігівський національний технологічний університет

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ознакою сучасного світогосподарського розвитку є глобалізація яка впливає на розвиток сучасних економічних відносин. Наприкінці ХХ ст. світ зазнав якісно нових змін, глобалізація перетворилася на один із найбільш впливових факторів сучасності.

Глобалізація приводить до «переформатування» структури сучасного світу, а в результаті цього – до коригування національних економік, зміни стратегій економічного, політичного та культурного розвитку, що породжує суцільну взаємозалежність світу, яка і складає основу його функціонування. Зростаюча взаємозалежність уніфікує й стандартизує умови та фактори розвитку окремих країн світу, є своєрідним індикатором визначення рівня сталості розвитку національних економік, а отже, і їх потенціалу в протистоянні викликам глобалізаційних процесів, які й стають сьогодні основним критерієм об'єднання держав у відповідні глобальні чи регіональні структури [1].

Рівень глобалізації визначається зростаючою економічною, політичною, соціально-культурною, інформаційно-технологічною взаємозалежністю країн і регіонів.

Глобалізація (англ. globalization) – процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Тобто, глобалізація – це складний і тривалий процес взаємодії між людьми, що визначає існування політичних, економічних, культурних і соціальних відносин, які піднімаються над національними обмеженнями для створення умов нової транснаціональної цивілізації.

Процес глобалізації базується на поєднанні національних економік в єдину економічну систему і охоплює процес трансформації світової економіки у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків і взаємозалежностей. Цей процес відбувається паралельно з інтенсифікацією інвестиційно-інноваційних потоків, розвитком світового ринку товарів і праці, формуванням інформаційного суспільства.

Інноваційний шлях розвитку національної економіки є запорукою її конкурентоспроможності та підвищення добробуту населення. Тому сьогодні все більше підприємств обирають інноваційні сфери діяльності, а держава намагається підтримати і фінансувати державні інноваційні проекти, які покращать стан вітчизняної економіки. Одним із найважливіших чинників ефективного функціонування та розвитку економіки України є проведення державою послідовної інноваційної політики.

Термін організаційне управління звичайно використовується в одному із трьох значень – як метод управління, як управління процесом організації або як управління економічною системою.

Розвиток – необоротна, направлена, закономірна зміна матеріальних і ідеальних об'єктів.

Інновація – це кінцевий результат творчої діяльності, що одержав втілення у вигляді нової або вдосконаленої продукції, яка реалізується на ринку, або нового або вдосконаленого технологічного процесу (організаційної системи), який використовується в практичній діяльності [2].

Тоді, інноваційний розвиток – це забезпечення структурних зрушень в процесах функціонування національної економіки та підвищення її технологічного рівня. Реалізація інноваційного розвитку передбачає науково-дослідницьке забезпечення довгострокових програм розвитку, створення механізмів фінансування нововведень, впровадження інноваційних програм та проектів, створення сучасної системи інформаційного забезпечення, вирішення стратегічних і соціальних суспільних проблем.

Інноваційний проект можна визначити як проект який змінює технологію діяльності. Як і будь-який проект, інноваційний розвиток вимагає ресурсів для його реалізації: фінансових, кадрових, часових і ін.

Активні глобалізаційні процеси, розвиток світової економіки та економічне зростання підприємств національної економіки неможливе без здійснення інноваційних процесів: пошуку та активного впровадження нових товарів, технологій, послуг, нових методів управління тощо. Тому дослідження теоретичних основ управління інноваційним розвитком національної економіки стає актуальною науково-практичною задачею. Подальший розвиток і поліпшення соціально-економічних умов у країні пов'язані зі

здійсненню інноваційних процесів та вдосконаленням організаційно-економічних механізмів управління ними.

Список літератури

1. Войтович Р. В., Солоха М. Т.; уклад. Г. І. Бондаренко. Глобалізаційні процеси в сучасному світі : навч.-метод. матеріали. К.: НАДУ, 2013. 52 с.
2. Старченко Г. В. Ткаленко Н. В., Мовчан О. П. Організаційний розвиток інноваційної інфраструктури в умовах глобалізації. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. Том 1. Херсон: Херсонський національний технічний університет. 2015. № 17 (6). С. 135 – 142.

UDK 338.49

Sheianova E. D.
student,

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

**PROBLEMS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE
TOURISM POTENTIAL IN UKRAINE**

Recently, tourism has undergone significant development and has become a massive socio-economic phenomenon of an international scale. Its rapid development promotes the expansion of political, economic, scientific and cultural ties between states and peoples of the world.

In Ukraine, the pace of development of the tourism industry is not as dynamic as in the world. Against the background of the rapid development of world tourism, the question naturally arises about Ukraine's role in the world market for tourist services. It should be noted that it objectively has all the prerequisites for the intensive development of domestic and foreign tourism: the features of geographical location and relief, favorable climate, the richness of natural, historical and cultural and tourist and recreational potential. Against the background of world tourism, which is gaining power at a fantastically fast pace, Ukraine looks rather modest. Today, Ukrainian citizens are investors from foreign countries. Tourism, according to calculations of specialists, only in the form of taxes could bring to the state treasury each year up to 4 billion dollars.

Extremely unfavorable internal conditions of development under comparatively weak international positions of the Ukrainian economy are forcing to actively seek out non-standard ways of overcoming the crisis, means of forming a truly international competitive national economy.

Of course, the reasons must be sought in the difficult socio-economic situation in the state, in the unregulated mechanisms for stimulating the tourism industry, the lack of an effective strategy for the development of this industry both at the national and regional levels. But the problem is much wider. The question is probably not only about the tourism industry of Ukraine, but also the ways in which transition countries (including Ukraine) are involved in integration into the powerful processes and the competitiveness of such economies in the world market [1, p. 117].

The lack of information about Ukraine is one of the main reasons for the slow pace of tourism development. The situation may be improved by specialists and representatives of travel agencies in the world's famous tourist exhibitions. Last year, the government funded the presentation of Ukraine at the ITB Travel Services Fair in Berlin. By 2020, the tourism development program will operate in Ukraine. It implies an increase in the part of the region in the structure of GDP from 1.5 to 14 percent and investments in more than 11 billion hryvnia. The state will allocate only forty million. Other money will be made by private companies.

The program is aimed at expanding and improving the quality of Ukraine's tourist infrastructure, simplifying the border crossing procedure, and reducing the tax burden on travel companies.

The situation that has developed in the tourism sector in recent times, requires an active search for ways to overcome the crisis phenomena and intensify the production of tourist products, providing the necessary quality.

The main external factors hampering the development of tourism in Ukraine is due to the lethargy and unexpected economic reforms of the unfavorable existing conditions for entrepreneurship in general and tourism in particular, imperfection and even a certain aggressiveness of the regulatory legal field and, consequently, the lack of necessary investments for the development of tourism – as domestic (due to the long economic crisis) and foreign (due to unfavorable investment climate).

The unfavorable economic climate was the reason for the fact that of almost 3,000 Ukrainian tourist enterprises with valid licenses for the provision of tourist services, in fact, only about a third work on the market [2, p. 210].

As already noted, these external and internal factors can be the basis on which the proposals on the exit of the region from the crisis situation will be developed and serve as indicators of further directions of its development.

So, summing up all of the above, we arrive at a fairly simple conclusion. Thus, it is safe to assert that in the field of tourism today the ineffective and inefficient use of the resources is problematic, today the level of development of the tourism industry did not respond to the existing potential. This is a crucial issue, which has a differentiated structure, which, in turn, consists of a number of other, more specific questions. Thus, the latter can be attributed to the lack of developed infrastructure, low quality of service, the lack of high-quality advertising and in-depth information about hotels, sanatoriums, tours around the country and services not provided at world level, significant tax burden, etc.

Mykolaiv region has unused recreational and tourist resources, therefore it is one of the most promising for the development of tourism in Ukraine. Its potential and capabilities form a seaside, a clean environment, many cultural and historical heritage.

There are 205 sanatorium and health resorts in the region, including sanatoriums and holiday resorts. In the cities of the region there are about 50 hotel establishments. The number of health-improving persons in the oblast is increasing annually. The number of vacationers in 2000 amounted to 98,947 people, and in 2014, 117798 people, ie, increased 1.2 times.

There are many reasons for the obstacles to tourism development in the Mykolaiv region. The main ones are unfavorable state policy, underdevelopment of tourism infrastructure and low level of material base [3, p. 99].

In the Mykolaiv region there are many intact natural objects that could attract visitors. Green tourism is also promising for the region. It gives impetus to the revival and development of traditional culture: folk architecture, art, crafts – all that makes up the local flavor. Rural holidays, by preserving ethnographic identity, represent Ukraine to the world and attract foreign tourists.

As a prerequisite for the successful development of recreation in rural ethnographic regions, it is necessary to consider the formation of the ideology of the revival and development of the whole spectrum of traditional culture, ranging from forms of economic activities to the acquisition of the spiritual sphere, which will act as favorable factors for individual recreation in ethnographic regions of Ukraine. And by that, at the expense of green tourism, prosperity of the economy will take place.

Therefore, it is necessary to develop the existing tourist resources of the region, attract investments for the development of the objects of visitation and conduct an advertising campaign both at the level of Ukraine and in the international market of tourist services.

Literature

1. Butko M. P., Anshugina I. O. Development of the network of motor roads and its role in strengthening the tourist potential of Ukraine. *Regional economy*. 2016. № 2. 230 p.
2. Statistical Yearbook of Mykolaiv Oblast for 2017 ch. I. Department of Statistics in the Mykolaiv region. Nikolaev, 2018. 620 p.
3. Skvortsova V. A. Tourism potential in Ukraine. M.: UCHLITVUZ. 2002. 248 p.

Баклаженко Ю. В.
студентка,
Запорізький національний університет,
Калюжна Ю. В.
к. е. н., ст. викладач
кафедри управління персоналом та маркетинг,
Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ НА МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасні підприємства стрімко удосконалюють всі ключові процеси власної діяльності – модернізують виробництво, встановлюють нове обладнання, вводять нові стандарти й практики. Підвищення ефективності неможливе без розвитку співробітників, адже для того, щоб керувати сучасними технологіями необхідно володіти й сучасними знаннями. Для цього, підприємства на свої промислових майданчиках організовують систему безперервного навчання персоналу.

Організація навчально-виробничого процесу, тривалість навчального тижня та навчального дня встановлюється відповідно до Закону України «Про професійно-технічну освіту» [1], Кодексом законів про працю України та «Положенням про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах» [2].

Навчально-виробничий процес включає в себе:

1) теоретичне навчання, при цьому навчальна година встановлюється тривалістю 45 хвилин з перервою тривалістю не менше 5 хвилин;

2) виробниче навчання безпосередньо в структурних підрозділах на робочих місцях.

Професійне навчання робітників за всіма видами може проводитися як із звільненням від основної роботи (з частковим або повним відривом від виробництва), так і без звільнення від основної роботи (без відриву від виробництва).

Зарахування до групи проводиться за наявності в робітника розпорядження по структурному підрозділу про направлення його на навчання.

Для підвищення ефективності і якості теоретичного і виробничого навчання допускається звільнення учнів від основної роботи на весь період навчання. Рішення про організацію навчання робітників з відривом або без відриву від виробництва приймає керівник структурного підрозділу, виходячи зі сформованих виробничих умов. При навчанні робітників з відривом від виробництва заняття проводяться по 8 годин на день. При відсутності учня на заняттях в навчальній групі (менш 50 % навчального часу) допускаються додаткові консультації з пропущених тем навчальної програми, але не більше 5 % від загального обсягу годин. При тривалій відсутності учня на заняттях в навчальній групі (в період теоретичного або виробничого навчання) більше 50 % навчального часу (терміну навчання) він відраховується з навчальної групи. У всіх видах професійного навчання до складання кваліфікаційних іспитів допускаються особи, які відвідали не менше 75 % занять (з урахуванням консультацій).

Курсова, групова або індивідуальна форми професійної підготовки робітників, перепідготовки, навчання другим (суміжним) професіям, підвищення кваліфікації на виробничо-технічних курсах і курсах цільового призначення закінчуються проведенням кваліфікаційної атестації. Кваліфікаційна атестація проводиться з метою визначення відповідності отриманих учнями знань, умінь і навичок вимогам кваліфікаційної характеристики, програмою навчання, і на цій основі присвоєння їм кваліфікаційних розрядів за професією.

Результати кваліфікаційної атестації та рішення комісії про присвоєння (підвищення) екзаменованих кваліфікаційних розрядів за професією заносяться до протоколу, який підписується головою і всіма членами кваліфікаційної комісії.

На підставі протоколу засідання кваліфікаційної комісії робітнику видається свідоцтво (посвідчення) встановленого зразка.

Список літератури

1. Закону України «Про професійно-технічну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>.
2. Положенням про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06>.

УДК 330.112

Буздиган М. О.

аспірант кафедри ЕП та ОПД,

Одеський національний економічний університет

ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ ЯК ЛАТЕНТНІ ОЗНАКИ

Високі результати роботи суб'єктів господарювання в умовах конкуренції та невизначеності ринкового середовища залежать від якісно побудованої й ефективно діючої системи управління їх економічною діяльністю. Процес розвитку і формування ринкових відносин в Україні виявив низку проблем, пов'язаних з управлінням фінансово-економічною діяльністю підприємств. Зокрема, це стосується системи управління діловою активністю, в рамках якої формуються результати й генерується спроможність підприємства до зростання його вартості, що є головною метою функціонування суб'єктів господарювання [1, с. 395].

Щодо самого поняття «ділова активність», то, на наш погляд, треба визнати повну відсутність будь-якої інформації в статистичній звітності підприємств, котра характеризувала б її рівень одним показником. Така ситуація є наслідком складності, багатогранності даної економічної категорії, яка, з одного боку, знаходиться під впливом декількох груп факторів – виробничих, фінансових, інноваційно-інвестиційних, маркетингових, управлінських. А, з іншого боку, можна казати про те, що ділова активність підприємства проявляється на поверхні явищ у вигляді певного рівня вказаних складових (груп внутрішніх чинників).

Звідси випливає наступний висновок: оскільки ділову активність підприємств принципово не можливо виміряти в звичайній метричній шкалі, а можна лише судити про її рівень на основі чинників-симптомів – виробничих, фінансових, інноваційно-інвестиційних, маркетингових, управлінських складових, то вона відноситься до *латентних* ознак (від лат. *latent* – прихований). Доведено, що латентні показники кількісному вимірюванню не підлягають: їх можна тільки оцінити на основі значень звичайних чинників-симптомів, які розглядаються як кількісні прояви прихованого економічного явища. Причому, таке оцінювання здійснюється за допомогою як експертних, так і математико-статистичних методів [2, с. 11 – 19; 2, с. 9 – 10].

Тому надалі ми пропонуємо ділову активність підприємств розглядати за наступною схемою (рис. 1).

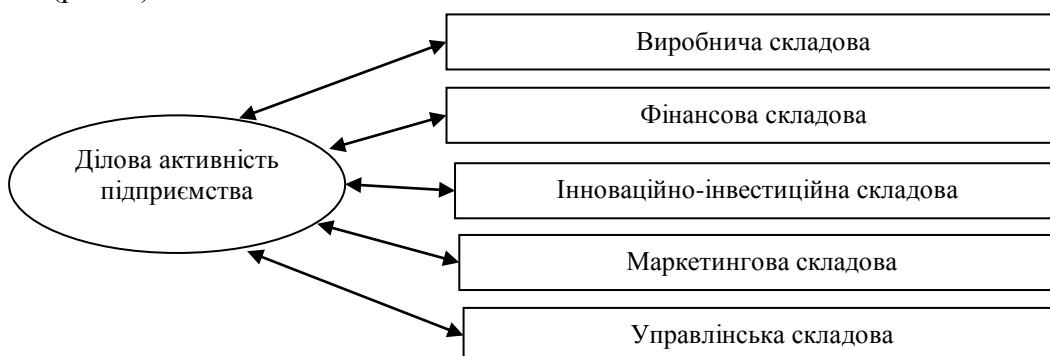

Рис. 1. Схема ділової активності підприємства як латентної ознаки

На рис. 1 латентна ознака «ділова активність» представлена у вигляді еліпса. А стрілки, що мають подвійну спрямованість, відображають прямі і зворотні зв'язки ділової активності з її складовими:

1) прямі зв'язки (з права на ліво) характеризують вплив груп факторів на латентну ознаку;

2) зворотні зв'язки (з ліва на право) віддзеркалюють прояв ділової активності підприємства через рівень відповідних складових.

Розглянемо тепер інформаційну базу наведених на рис. 1 економічних складових ділової активності підприємства. Кожну з них також слід віднести до латентних ознак, оскільки відсутня будь-яка інформація в статистичній звітності підприємств, котра характеризувала б рівні цих складових одним показником.

Про величину виробничої складової судять виходячи з рівня таких важливих показників, як фондовіддача, продуктивність праці, оборотність виробничих запасів, матеріаловіддача, темп зростання реалізації. З одного боку, виробнича складова знаходиться під впливом вказаних чинників, а, з іншого боку, можна казати про те, що дана складова ділової активності підприємств проявляється на поверхні економічних явищ у вигляді певного рівня названих факторів.

Аналогічно, фінансова складова теж може бути представлена групою внутрішніх факторів ділової активності підприємства, а саме показниками: рентабельності продажів, рентабельності активів, оборотності дебіторської заборгованості, оборотності кредиторської заборгованості, оборотності грошових коштів, темпу зростання майна.

Інноваційно-інвестиційна складова за аналогією теж може бути представлена групою внутрішніх факторів ділової активності підприємства, які характеризують: рентабельність інноваційної продукції, коефіцієнти оновлення, вибуття та зносу основних виробничих фондів (ОВФ), питома вага інноваційної продукції в її загальному обсязі, оборотність інвестованого капіталу, його рентабельність, коефіцієнт інвестиційної активності, коефіцієнт повернення капітальних вкладень, темп зростання прибутку.

Фактори кожної з складових є звичайними показниками метричної шкали, тобто можуть бути досить просто виміряні на основі статистичної звітності підприємств.

Із п'яти складових ділової активності підприємства, що були представлені на рис. 1, залишились нерозглянутими дві – маркетингова та управлінська. Зрозуміло, що вони теж є латентними ознаками, які проявляються на поверхні економічних явищ у вигляді рівнів відповідних груп показників (чинників-симптомів).

Наприклад, маркетингова складова характеризується часткою продукції даного підприємства на певному ринку, темпом зростання попиту на неї з боку споживачів, ефективністю рекламних заходів, в тому числі Інтернет-маркетингу тощо. Управлінська складова знаходить своє втілення в таких показниках, як наявність в апараті управління підприємством топ-менеджерів світового рівня, систем оптимізації управлінських рішень на основі врахування майбутніх ризиків, ступінь впровадження реінжинірингу – методу реорганізації бізнесу через корінну перебудову наявних бізнес-процесів, бізнес-інжинірингу – системи створення бізнесу через проектування і управління бізнес-процесами та ін.

Однак, приходиться констатувати, що зазначені характеристики не містяться в сучасній статистичній звітності підприємств і суб'єктів підприємницької діяльності. Їх теоретично можна отримати в результаті спеціальних досліджень окремих підприємств і споживацького ринку: вибіркового обстежень, опитувань, анкетувань, інтерв'ювань, що, зазвичай, пов'язане зі значними витратами матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Отже, для побудови ефективно діючої системи управління ділової активності необхідно для початку провести детальну оцінку і проаналізувати латентну ознаку ділової активності та її складових.

Список літератури

1. Руденко І. В., Гаркуша Н. М. Система управління діловою активністю виробничо-торговельного підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 3. С. 394 – 399.
2. Янковий О. Г. Латентні ознаки в економіці: монографія. Одеса: Атлант, 2015. 168 с.

УДК 338.2

Єрохіна О. П.

студентка,

Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова

Науковий керівник:

Лозова Т. І.

д. е. н., професор,

Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова

АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

За останні десятиліття фінансова звітність зазнає постійних змін. Ці зміни пов'язані, в основному, з розвитком розумних технологій, зміною стандартів щодо розкриття інформації, новими регуляторними актами, а також змінами до податкового кодексу, в тому числі, щодо амортизаційної політики, саме це підтверджує актуальність обраної теми.

В процесі експлуатації основні засоби, зберігаючи свою первісну фізичну форму, поступово зношуються (фізично, морально), передаючи частинами свою вартість на собівартість новоствореного продукту.

З метою накопичення коштів для повного відновлення та відтворення зношених об'єктів основних засобів, вартість тієї частини основних засобів, яка зносила, у вигляді амортизаційних відрахувань включають до затрат виробництва та збуту.

Зношення характеризує зменшення вартості основних засобів, пов'язаної з їх споживчою формою. В той же час перенесена на продукт вартість основних засобів в кругообігу функціонує, як частина вартості цього продукту, і після його реалізації, приймає грошову форму.

Розмір перенесеної основними засобами вартості створює суму зносу, яка включається до собівартості продукції (робіт, послуг) у формі амортизаційних відрахувань. Вони представляють собою розрахункову величину, яка втрачається основними засобами у процесі функціонування.

Поступове накопичення амортизаційних відрахувань визначає суму, достатню для відтворення основних засобів після закінчення терміну їх служби.

Відтворення основних засобів залежить від прибутку, який отримує підприємство, а прибуток від вибору методу нарахування амортизації основних засобів, та від правильного визначення суми амортизації основних засобів. Саме фінансовий результат фінансово-господарської діяльності підприємства є проектною нормою їх відтворення, а цифровізація проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна є основою для розрахунку та аналізу їх відтворення. Об'єктом дослідження є процес господарської діяльності, пов'язаний з фінансовим менеджментом системи управління амортизаційною політикою та проблемами відтворення основних засобів підприємства. Предметом дослідження є комплекс теоретичних, методичних і практичних питань з амортизаційної політики та проблем відтворення основних засобів на підприємстві.

Метою діяльності Нової пошти є одержання прибутку від виконання своєї діяльності. У 2017 році доходи від надання послуг з виконання робіт склали 71757 тис. грн., що менше, ніж у 2016 році на 5741 тис. грн., або на 7,4 %. Прибуток за 2017 рік склав 153 тис. грн., що менше, ніж у 2016 році на 797 тис. грн. Виробничий спад пояснюється зменшенням кількості замовлень [1; 2; 3; 4].

Отже, підприємство для здійснення своєї виробничої діяльності повністю забезпечено необхідними основними засобами. Проте стан їх зношеності (у 2016 році – 64,7 %, у 2017 році – 64,4 %) вимагає їх інтенсивного оновлення.

Список літератури

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017. року № 2258-УІІ.
2. Лозова Т. І. Олійник Г. Ю., Олійник О. А. Цифровізація проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна: земельних ділянок, розташованих на них будівель, споруд, передавальних пристроїв. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 4 – 10.
3. Олійник Г. Ю., Ляшенко В. А., Ониськів М. М. Управління нерухомістю: теорія, принципи, практика, концепція єдиного банку даних: монографія. Київ: Логос-2023. 325 с.
4. Воробієнко П. П., Лозова Т. І., Олійник Г. Ю. Перехідна економіка: теорія та практика: монографія. Одеса: ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2018. 272 с.

УДК 330.131.5:658

Іванова В. Б.

здобувач, асистент кафедри економічної кібернетики та
управління економічною безпекою,
Харківський національний університет радіоелектроніки

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ» ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасній інноваційній економіці успішно функціонують і розвиваються лише ті підприємства, які виробляють високотехнологічну, конкурентоспроможну за ціною продукцію, спрямовану на поліпшення умов життя споживачів та суспільства в цілому з урахуванням екологічного аспекту.

Водночас кожне підприємство прагне до збільшення показників його економічної ефективності на основі раціонального використання ресурсного потенціалу, підвищення якості продукції, збільшення прибутку. Сьогодні відсутня єдина система показників ефективності, не існує спільної думки щодо конкретних форм і методів розрахунку показників ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності та методики їх аналізу.

В даний час існує багато наукових публікацій з проблем оцінки ефективності діяльності підприємств. Погляди вчених з питання сутності ефективності переважно збігаються і головною проблемою є визначення складових ефективності. Аналіз наукової літератури свідчить про те, що під економічною ефективністю здебільшого розуміють результативність підприємницької діяльності, яка розкриває взаємозв'язок між витратами в процесі виробництва і його результатом (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення категорії «економічна ефективність»

№	Джерело	Визначення
1	2	3
1	Енциклопедія сучасної України	Економічна ефективність – результативність економічної системи, виражена у співвідношенні корисних кінцевих результатів її функціонування до витрачених ресурсів.
2	Великий енциклопедичний словник	Економічна ефективність – результативність виробництва, співвідношення між результатами господарської діяльності та витратами праці.
3	Економічна енциклопедія	Економічна ефективність – досягнення найбільших результатів за найменших витрат живої та упредметненої праці.
4	Фінансово-економічний словник	Економічна ефективність – результативність економічної діяльності реалізації економічних програм та заходів, що характеризується відношенням отриманого економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, які зумовили отримання цього результату.
5	Словник сучасної економічної теорії Макміллана	Виробництво найкращої або оптимальної комбінації продукції на основі використання найбільш ефективної комбінації ресурсів.
6	Долан Е. Дж., Д. Ліндсей	Такий стан речей, за якого неможливо здійснити жодної зміни, яка більш повно задовольняла би бажання однієї людини, не перешкоджаючи задоволенню бажань іншої людини.
7	Череп А. В., Стрілець Є. М.	Економічна ефективність – це максимальна вигода, яку можна отримати при мінімальних витратах в процесі економічної діяльності з урахуванням додаткових умов, які мають місце в момент визначення ефективності відповідного господарського заходу.
8	Навольська Н. В.	Економічна ефективність відображає здатність господарюючого суб'єкта найкращим чином задовольнити потреби ринку за рахунок раціонального використання ресурсів.
9	Волощук О. Г.	Економічна ефективність являє собою один із самостійних видів загальної ефективності, критерієм визначення якої виступають економічні, стратегічні і тактичні цілі, що вирішуються в процесі відповідної діяльності.

Продовж. табл. 1

1	2	3
10	Палаткін А. С., Гварліані Т. Є.	Економічна ефективність – це результативність економічної діяльності, економічних програм і заходів, яка характеризується відношенням отриманого економічного ефекту, до витрат факторів, ресурсів, котрий зумовив отримання цього результату, досягнення найбільшого обсягу виробництва із застосуванням ресурсів певної вартості.
11	Ярославський А. О.	Економічна ефективність – результат фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання, який покриває усі витрати на її здійснення та містить чистий прибуток, що залишається для розвитку бізнесу.

Однак, багато питань та категорій, що відносяться до даної наукової проблематики, в умовах інноваційної економіки змінюють свої трактування, ієрархію критеріїв та їх зміст. Як зазначає Батракова Т. І.: «підприємствам, що зайняті в інноваційній сфері, необхідно розрізняти категорії «результативність» та «ефективність». Результативність організації слід розуміти як її здатність досягти встановлених зовнішніх цілей, націленість на те, щоб усі її організаційні рішення і дії відповідали критеріям, установленим зовнішнім середовищем. Це фокусування підприємств на постійному пошуку нових можливостей у створенні нових видів продукції, інвестицій, на пристосуванні свого внутрішнього середовища до зовнішніх обставин і умов діяльності, на майбутнє. Ефективність діяльності підприємства – це властивість і здатність підприємства формулювати і досягати свої цілі з урахуванням впливу зовнішніх чинників і використання внутрішніх умов функціонування і досягати поставлених цілей, використовуючи всі наявні ресурси та засоби, орієнтуючись на розв'язання соціальних, екологічних, бюджетних та інших проблем як суспільства, так і підприємства за встановленого співвідношення витрат і результатів» [1, с. 176].

Отже, підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що в умовах інноваційної економіки термін «економічна ефективність» слід розглядати лише як підкатегорію більш широкої за змістом дефініції «ефективність», яка охоплює значно більший спектр показників та видів діяльності підприємства. Адже виділяють такі види ефективності та їх класифікаційні ознаки: за видами ефектів – економічну, соціальну, технічну, екологічну; щодо суб'єктів – комерційну, інвестиційну, бюджетну і народногосподарську; за рівнями – ефективність національної економіки, ефективність регіону, підприємства, індивіда; щодо планів – планову, фактичну, прогнозну/проектну; за способом розрахунку – відносну, абсолютну; щодо предметної області – фінансову, ринкову, операційну; щодо потреби – споживчу, цільову/результативну, ресурсну [2, с. 14]. Існують такі види ефективності як: внутрішня, зовнішня, статистична, динамічна, виробнича, адаптивна, організаційна, аллокаційна, синергетична, максимальна, загальноекономічна та техніко-економічна [3].

Також слід враховувати, що «інновація є джерелом диференціації продукту та використовується виробниками для створення нового попиту і збільшення своєї частки ринку» [4, с. 244].

Таким чином, термін «економічна ефективність» повинен включати в себе не лише внутрішні техніко-економічні показники діяльності підприємства, але й зовнішні критерії оцінки його діяльності, серед яких можна назвати рейтинг на національному та міжнародному ринках, місце в структурі національної інноваційної системи країни, питома вага продукції підприємства у ВВП країни, частка експорту, рівень інноваційної та ділової активності, індекс конкурентоспроможності та ін. У цьому випадку визначення терміну «економічна ефективність» буде напряму залежати від критеріїв та методів її оцінки.

Список літератури

1. Батракова Т. І. Сутність поняття «економічна ефективність» діяльності підприємства в ринкових умовах. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2015. № 1 (69), ч. 1. С. 172 – 176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpush_2015_1%281%29__26.
2. Федяинов А. И. Развитие комплексной системы оценки эффективности предпринимательской деятельности: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. М., 2011. 28 с. URL: <https://www.dissercat.com/content/razvitie-kompleksnoi-sistemy-otsenki-effektivnosti-predprinimatelskoi-deyatelnosti/read>.
3. Евдокимова Т. В. Анализ генезиса теоретических подходов к понятию и оценке эффективности. *Вестник Томского государственного университета. Экономика*. 2013. № 3 (23). С. 22 – 27. URL: <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/ec/23/image/23-022.pdf>.
4. Словарь современной экономической теории Макмиллана. М.:ИНФРА-М, 2003. 608 с.

УДК 330.3

Лісаконова В. О.

здобувач вищої освіти,

Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля

Науковий керівник:

Коренєв Е. Н.

к. е. н., доцент,

Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні в усьому світі проблема корпоративної соціальної відповідальності залишається актуальною та такою, що ще потребує свого вирішення як в найбільш відчутному практичному сенсі, так і в концептуальному, що підтверджує низка досліджень [1; 2, с. 113; 3, с. 42]. Те, що багато, можливо – більшість, підприємств в Україні тією чи іншою мірою приймають участь в житті суспільства, демонструючи таким чином свою соціальну відповідальність, є очевидним. Проте, чи можливо в даному випадку автоматично говорити про наявність політики соціальної відповідальності та про системність та послідовність такої діяльності? Вочевидь, що ні.

Формування концепції сталого (sustainable) розвитку в світі та її проникнення у всі сфери життєдіяльності примушує по-новому дивитись на бізнес взагалі та промисловий сектор зокрема. Суто екологічне на початку розуміння сталого розвитку, як прагнення до забезпечення відновлення та розумного використання природних ресурсів, сьогодні з необхідністю доповнюється економічними та соціальними чинниками, адже досягнення амбітних цілей щодо змінення способу природокористування неможливе без зміни способу господарювання в цілому, що, вже в свою чергу, неможливе без змін соціальних, змін в культурі, змін в способі мислення, змін в колективній свідомості людства взагалі та бізнес-середовища зокрема. Концептуальне визнання функціонування біо-еко-соціальної системи планетарного масштабу та масштабу окремої країни спонукає до виникнення феномену відповідальності, як характеристики способу дії на всіх рівнях. Зокрема, наслідком такого підходу є виникнення поняття корпоративного громадянства, як прояву підходу до інтеграції підприємства в соціум на новому підґрунті.

Вочевидь, первинне, вульгарне розуміння підприємства та підприємництва, що може бути притаманним не лише окремим підприємцям та корпоративним посадовцям, але й, на диво, суспільству в цілому, яке розуміє бізнес виключно як засіб якомога швидше та якомога більше заробити грошей. При цьому спосіб такого заробітку, етика бізнесу [1], як правило, взагалі не приймається до уваги, в наслідок чого будь-які транзакції з грошима, напівлегальні схеми та навіть іноді відверте шахрайство можуть бути віднесені колективною свідомістю до бізнесу.

Подібний підхід до трактування виник та закріпився у масовій свідомості на початку приватизації та формування ринкових відносин. Бізнес (іноді – в лапках), що функціонує на подібних засадах, із певною мірою узагальнення можливо охарактеризувати як бізнес у пубертаті, бізнес у перехідному віці. В такий період підлітки, як правило, схильні кидати виклик суспільству та існуючим цінностям, шукати свій власний шлях та ставити свої інтереси вище інтересів оточуючих. Подібні прояви можна спостерігати і в підприємців. Створення бізнесу як такого є своєрідним викликом способу життя абсолютно переважної більшості людей в Україні, виклик тотальній бідності та масовій свідомості. Крок до підприємництва – яскравий прояв пошуків власного шляху, що характеризується прийняттям високих підприємницьких ризиків. При цьому інтереси бізнесу, що узагальнюються у формулі найбільшого можливого прибутку у будь-яку ціну, вочевидь, ставляться на перше місце поруч з будь-якими іншими, а в наслідок – напів-, а іноді – нелегальні схеми мінімізації податкових платежів, у т.ч. нарахувань на заробітну плату найманих працівників, уникнення мита та т.п. сприймаються як бізнес-чесноти.

Очевидно, що підліток має подорослішати та зрозуміти, що життя в суспільстві – це не сафарі, і поруч із ним – багато інших людей, що формують суспільство, та метою нашого

життя має бути покращення не тільки власного життя, але й життя суспільства в цілому. Припустимо, що ознакою дорослості людини можна вважати розвинене холистичне розуміння суспільства та свого місця в ньому, усвідомлення взаємної залежності індивіда та його оточення. Людина, що «переросла» перехідний період, здатна усвідомити сенс життя людини як частки соціуму, і тоді вона починає піклуватись не тільки про себе, але й про свою сім'ю, місто, громаду, країну, додавати зусилля та використовувати власний час на покращення умов життя та створення користі для інших.

Подібне «дорослішання» може бути також пристосоване до підприємства: процес становлення та розуміння взаємозалежності та взаєморозвитку з необхідністю має привести до змін у поведінці підприємства як корпоративного громадянина. В процесі становлення підприємство (підприємець, а в подальшому майбутньому – і суспільство взагалі) має визнати, що його роль – так само як і громадянина звичайного – не в максимізації власних статків, а в сприянні зростанню загального добробуту громади. Розуміння взаємозалежності підприємства та соціуму може проявлятися в усвідомленні, зокрема, ролі дітей в громаді як майбутніх робітників підприємства, а ролі освітніх та наукових закладів як джерел виробничих та управлінських інновацій. Подібну синергію та взаємопосилення, на наш погляд, можливо узагальнити в понятті «взаєморозвитку», актуальність дослідження якого в майбутньому обумовлена потенційною можливістю зростання довгострокової ефективності бізнесу внаслідок відповідальної поведінки [4, с. 130], а отже можливістю вирішення питання мотивації впровадження системного підходу до інтеграції соціальної відповідальності у веденні бізнесу.

Таким чином, можливо говорити про те, що розвиток соціальної відповідальності від повної її відсутності до системних зусиль є закономірною стадією становлення бізнесу в Україні, та важливим перспективним напрямом досліджень є поняття та прояви взаєморозвитку як потенційно головної мотивуючої сили інтеграції соціальної відповідальності в бізнесі на системному рівні.

Список літератури

1. Алоні Г. Етика бізнесу: соціально-філософський аспект: автореф. дис. канд. філос. наук: 09.00.03 / Ін-т вищ. освіти АПН Укр. К.: 2008. 19 с.
2. Котлер Ф., Лі Н. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства; Пер. з англ. С. Яринич. К.: Стандарт, 2005. 302 с.
3. Лазаренко О., Колишко Р. Посібник з КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності. К.: Енергія, 2008. 96 с.
4. Місько Г. А. Вплив корпоративної соціальної відповідальності на ефективність операційної діяльності підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Одеса: Одеський державний економічний університет. 2009. № 36.

УДК 338.4

Люшненко М. О.

студент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

Науковий керівник:

Клементьєва О. Ю.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

МЕТОДИ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ У ПЛАНУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Прогнозування результативних показників діяльності може здійснюватися на короткострокові, середньострокові та довгострокові періоди, в залежності від стабільності економіки держави, тривалість даних періодів коливається по різному..

Прогнозування – це дії, мета яких передбачення та визначення майбутнього. Якщо прогнозування виконано якісно, результатом буде наближене відображення майбутнього, яке можна застосовувати при плануванні.

Прогнозування здійснюється на основі двох типів методів: формальних та неформальних. Формальні методи прогнозування поділяються на якісні та кількісні. Основою формальних методів є логіка та раціональне мислення, неформальних – інтуїція.

Одним із найпоширеніших методів прогнозування на короткострокові та середньострокові періоди є екстраполяція. Екстраполяція – це метод прогнозування в основі якого є використання минулих та теперішніх тенденцій, закономірностей і зв'язків на майбутній розвиток подій. До методів екстраполяції належать, метод: ковзаючої середньої, експоненціальне згладжування, найменших квадратів [1, с. 43].

Економічне прогнозування спрямоване на визначення:

- реальних можливостей компанії;
- тенденцій у розвитку компанії;
- альтернативних варіантів розвитку;
- слабких сторін діяльності компанії;
- необхідних ресурсів для діяльності компанії;
- грошових потоків [2, с. 970].

Одним із основних напрямів прогнозування в компанії є визначення вартості компанії. Економічно додана вартість (EVA):

$$EVA = (ROIC - WACC) \times IC \quad (1)$$

Прогнозування вищезазначеного показника доцільно здійснювати шляхом послідовного визначення його складових.

Визначити обсяг інвестованого капіталу можна застосувавши регресійне рівняння, де змінними будуть час, обсяг власного капіталу та довгострокових зобов'язань [3, с. 15].

Рентабельність інвестованого капіталу доцільно прогнозувати за допомогою моделі яка враховує тенденції, також можна застосувати методи екстраполяції, це у випадку, якщо окремо не прогнозується обсяг чистого прибутку після сплати податків (NOPAT).

Щодо визначення середньозваженої вартості капіталу, то в даному випадку можна припустити, що значення середньозваженої вартості капіталу компанії в майбутньому буде наближатися до середньогалузевого значення.

Спрогнозуємо економічну додану вартість (EVA) для Kernel Holding S.A. на 2019 рік, якщо в 2018 вона становить -91,75 млн дол. США, при: ROIC = 6,55 %; WACC = 11,68 %; IC = 1788 млн дол. США.

Прогнозування здійснюватимемо з врахуванням припущення, що компанія суттєво не буде змінювати обсяг власного капіталу та зобов'язань. Таким чином в 2019 році WACC та інвестований капітал матимуть значення близькі до значень 2018 року.

Спрогнозуємо чистий прибуток після сплати податків (NOPAT) використавши метод декомпозиції. Здійснивши необхідні дії, отримаємо рівняння поліном другого ступеня ($R^2=0,6707$) з даного рівняння значення NOPAT на 2019 рік становитиме 125 млн дол. США, а ROIC = 6,98%, підставимо вихідні показники в формулу та отримаємо значення економічної доданої вартості (EVA) в 2019 році -84,18 млн дол. США. Таким чином прогнозований приріст EVA для Kernel Holding S.A. в 2019 році становить 8,99 %.

Отже, основним завданням економічного прогнозування на підприємстві є формування інформаційного забезпечення про майбутній стан речей та процесів в компанії, з метою встановлення обґрунтованих цільових показників та визначення стратегії.

Список літератури

1. Жилінська Л. О. Характеристика методів прогнозування показників діяльності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 1. С. 42 – 44.
2. Гайбура Ю. А., Загнітко Л. А. Фінансове прогнозування як елемент управління фінансовими ресурсами підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9.
3. Клементьєва О. Ю. Фінансовий стан підприємства та його прогнозування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Київ, 2008. 22 с.

УДК 330.4

Паламарчук О. С.

студентка,

Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова

Науковий керівник:

Головко С. Г.

Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ШЛЯХОМ АВТОМАТИЗАЦІЇ ВЗАЄМОВІДНОСИН З КЛІЄНТАМИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ CRM-СИСТЕМ У ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ

Нині впровадження інноваційних методів ведення бізнесу підприємств важливе не тільки для підвищення їх конкурентоспроможності, а й для формування ефективних клієнтських відносин, що у свою чергу забезпечує її дохідність. Бажання підприємств забезпечити ефективну роботу з клієнтами не лише при укладенні угод, але й на етапі обслуговування вимагає побудови повної інформаційної бази, котра міститиме не тільки інформацію про клієнта, а і надасть можливість оперативно реагувати на його запити. Для реалізації таких інформаційних систем останнім часом активно запроваджується CRM-стратегія [1; 2].

Сутність концепції управління взаємовідносинами з клієнтами полягає у досягненні підприємством конкурентних переваг шляхом встановлення, підтримання і розвитку довгострокових прибуткових взаємовідносин зі споживачами через розуміння їх індивідуальних потреб [3, с. 206].

CRM – це концепція, яка націлена на побудову стійких ділових відносин з клієнтами і бізнес-стратегія, ядром якої є «клієнт-орієнтований» підхід. Така стратегія заснована на використанні передових управлінських та інформаційних технологій, за допомогою яких підприємство збирає і накопичує інформацію про своїх клієнтів на всіх стадіях їх життєвого циклу (залучення, утримання, лояльність), отримує із неї знання і використовує ці знання в інтересах свого бізнесу шляхом побудови взаємовигідних стосунків; спрямована на оптимізацію доходів, прибутковості, зниження операційних витрат на одного споживача та задоволення потреб клієнтів [3, с. 206].

Результатом застосування CRM-стратегії має стати підвищення конкурентоспроможності підприємства та збільшення прибутків, оскільки правильно побудовані відносини, які ґрунтуються на персональному підході до кожного клієнта, дозволяють залучити нових клієнтів і допомагають утримати існуючих [3, с. 206].

До основних цілей CRM-системи відносять: визначення найбільш «прибуткових» клієнтів, навчитися ефективно працювати з ними, запобігти їх переходу до конкурента і збільшити дохід компанії; підвищення ефективності бізнес-процесів, націлених на залучення та утримання клієнтів [3, с. 207].

Основою функціонування CRM-системи є централізована база даних, що обслуговує весь процес взаємовідносин з клієнтами на всіх його етапах. Внаслідок чого найпоширенішою реалізацією, що забезпечує максимально ефективну організацію, є використання клієнт-серверного принципу взаємодії [3, с. 207].

CRM-системи базуються на чотирьох складових, які частково дозволяють поліпшити відносини з покупцями [3, с. 208].

1. Автоматизація маркетингу (АМ) – система, що автоматизує маркетингові операції, спрощує інформаційні процеси, дозволяє ефективніше планувати маркетинг і аналізувати результати. Функціональність АМ включає в себе:

– засоби аналізу і формування цільової аудиторії, генерацію списків потенційних клієнтів та їх розподіл між продавцями (менеджер, адміністратор);

– виявлення та аналіз вимог покупців;

- управління потенційними угодами;
- базу даних з продуктів підприємства, стану ринку, конкурентів [3, с. 208].

2. Автоматизація продажів (АП) – система автоматизації роботи торгових агентів, що дозволяє прогнозувати та аналізувати продажі, складати звітність, враховувати прибутковість і збитки, автоматично готувати комерційні пропозиції. Функціональність АП включає:

- управління контактами;
- підтримка інформації за контрагентами;
- модуль, що допомагає скоординувати роботу всіх структурних підрозділів у часі управління зв'язками;
- прогнозування – надає інформацію про перспективні плани продажів, а також дані маркетингових досліджень підприємства, аналіз циклу продажу, генерація звітності;
- управління можливостями – управління факторами, що допоможуть залучити потенційних клієнтів;
- управління замовленнями і продажами;
- аналіз роботи продавців: генерація клієнтських баз, тарифів, комерційних пропозицій;
- аналіз прибутків і збитків по кожному клієнту [3, с. 208].

3. Автоматизація обслуговування клієнтів (АОК) – система автоматизації служби підтримки та обслуговування клієнтів, яка включає базу даних контрактів з клієнтом; моніторинг проходження замовлень; засоби контролю обслуговування клієнтів; базу знань типових проблем, пов'язаних з використанням товарів (послуг), засобів їх рішень. Функціональність АОК включає:

- базу даних контрактів з клієнтом, можливість групової роботи з клієнтом;
- управління взаємовідносинами з потенційними клієнтами, діловими партнерами;
- інтерактивна підтримка клієнтів, надання сервісних служб; – моніторинг надходження заявок – контроль процесів обробки запитів і заявок, реакції на них, звітність про результати обслуговування;
- знижки і бонусні системи, дистанційне надання послуг;
- обслуговування клієнтів і ділових партнерів у режимі реального часу;
- базу знань типових проблем і засобів їх вирішення;
- автоматичне відслідковування припинених термінів договорів [3, с. 208].

4. Управління якістю (УЯ) – система підтримки якості товарів і послуг. Завдання таких систем – виступати засобами постійного поліпшення якості роботи організації. На системи покладаються такі функції, як класифікація, аналіз і зберігання інформації про всі виявлені недоліки і дефекти, збір і класифікація пропозицій замовників щодо розширення функціональності, засоби аналізу якості товарів і послуг. Інструменти CRM передбачають обов'язкову наявність бази даних клієнтів, у якій накопичується вся інформація про клієнтів незалежно від її джерела. Це дозволяє використовувати максимум доступної інформації для оптимізації взаємостосунків з клієнтами, наприклад, пропонувати актуальні продукти конкретним клієнтам чи визначати рекомендаційні розміри знижок для різноманітних сегментів ринку [3, с. 208].

Отже, концепція CRM – це підхід до організації управління чи бізнес-модель, яка встановлює клієнта в центр бізнес-процесів і методів роботи компанії. CRM являє собою найсучаснішу технологію, об'єднану зі стратегічним плануванням, методами маркетингу, організаційними та технічними засобами, націлену на побудову таких внутрішніх і зовнішніх відношень, які збільшують виробництво та прибутковість компанії [3, с. 208].

Список літератури

1. Шарапа О. М. Управління відносинами з клієнтами через впровадження CRM-систем як складова ефективного ведення бізнесу. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 7 (97). С. 25 – 31.
2. Ковальчук С. В., Демидов А. А. CRM-технології у страхуванні як елемент маркетингу партнерських стосунків. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 6, Т. 4. С. 18 – 21.
3. Ліщинська Л. Б. Основні аспекти автоматизації роботи з клієнтами засобами CRM-систем. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2015. № 5 (1). С. 206 – 209.

УДК 657.01

Парасківа М. П.

студентка 3 курсу факультету управління,
адміністрування та інформаційної діяльності,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник:

Степанова Н. О.

доцент,

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ОСНОВА КОНТРОЛІНГУ

Ключовим компонентом системи контролінгу на будь-якому підприємстві це управлінський облік. На підставі законодавства країни кожне підприємство веде бухгалтерський (фінансовий) облік. Але для того, щоб прийняти вірне управлінське рішення в системі контролінгу потрібно вести спеціальний управлінський облік, який можна синхронізувати з фінансовим обліком та виділяти його як окремих блок [1, с. 656].

Розглянемо більш детально, що таке управлінський облік та для чого він існує. Поняття управлінського обліку найчастіше визначається як внутрішній облік будь-якої організації, який слугує для надання, в будь-який момент, управлінцям підприємства необхідної фінансової інформації для прийняття вірних управлінських рішень. Інформація, яка надається управлінцям повинна бути представлена не просто у виді звіту, але й вірно тлумачити цей звіт. Управлінський облік має бути чітким, зрозумілим, простим та якісним для його користувачів.

Найголовніше питання, на яке повинен відповідати управлінський облік це : «Яка кількість прибутку було отримано?»

Існує думка, що управлінський облік виник внаслідок недоліків традиційної бухгалтерії, так як дані бухгалтерської звітності не можуть бути придатні для управління підприємством, оскільки вони хронічно застарівають і позбавлені оперативності, не дають інформації для прогнозу господарської діяльності та прийняття своєчасних управлінських рішень.

На зарубіжжі існують багато різних підходів до цього питання. Наприклад, в Німеччині для управлінського і фінансового обліку існують спеціальні плани рахунків; в США управлінський облік являє собою окремих блок всередині фінансового; у Франції використовується два плани рахунків, а взаємодія між ними здійснюється через спеціальні рахунки. Управлінський облік в Україні інтегрований бухгалтерським обліком. [5, с.48]

Управлінський облік слугує лиш засобом для досягнень великих успіхів у бізнесі, він не є самоціллю [7, с. 279].

Існує 4 основні цілі управлінського обліку:

1. Надання інформаційної допомоги управлінцям для прийняття оперативних управлінських рішень.

2. Контроль та прогнозування, планування економічної ефективності діяльності підприємства.

3. Вибір найефективніших шляхів розвитку підприємства

4. Надання бази для ціноутворення.

Функціями управлінського обліку є: планування та координація майбутнього функціонування підприємства; оперативність управління; оперативний контроль та оцінка ефективності підприємства [2, с. 192].

При веденні управлінського обліку на підприємстві необхідно дотримуватися принципу економічності, який означає, що витрати на підтримку системи управлінського обліку повинні бути істотно менше вигоди від її функціонування.

Завдання, які виконує управлінський облік це: визначення очікуваного доходу від того чи іншого економічного заходу; складання прогнозу рентабельності випуску нових видів виробів; складання прогнозу фінансового положення фірми на перспективу та фінансова оцінка варіантів розвитку підприємства.

Існує велика кількість методів управлінського обліку ,які класифікуються по різним ознакам. Але один із найпоширеніших є метод «Директ-костинг» . В основі ,якого лежить

те, що це система обліку собівартості продукції, яка базується на поділі загальних витрат підприємства на постійні, які не залежать від кількості продукції, виробленої за одиницю часу, і перемінні витрати, що змінюються, прямо пов'язані з кількістю продукції, виробленої за одиницю часу.

При вирішенні завдань контролінгу по розділах «планування» і «облік, контроль витрат і результатів і аналіз відхилень» з усіх систем управлінського обліку найбільш підходящими для цілей контролінгу є системи обліку по плановій собівартості (стандарт-костинг) у поєднанні з різними варіантами обліку за усіченою собівартості. Саме ці системи забезпечують максимум інформації для прийняття управлінських рішень.

Використання методів обліку витрат не дає належного ефекту в управлінні витратами, якщо на підприємстві не застосовується система розробки бюджетів, яка дозволяє не тільки визначати планові витрати структурних підрозділів, але й оцінювати ступінь виконання плану.

Так, як контролінг та управлінський облік це різні поняття, розглянемо їх відмінності. По-перше, контролінг, на відмінну від управлінського обліку, орієнтований на підтримку функцій управління по забезпеченню ефективності розвитку підприємства в довгочасній перспективі. По-друге, контролінг забезпечує облік і аналіз зовнішніх факторів внутрішнього та зовнішнього впливу на діяльність підприємства. І по-третє, управлінський облік забезпечує управлінців підприємства поточною внутрішньою інформацією [8, с. 176].

Отже, на підставі вище сказаного можна зробити висновок, що управлінський облік - частина повсякденного життя будь-якої організації, комерційної та неприбутковою, великої та маленької, виробничої, торгової. Як наука управлінський облік включає в себе звід методів і підходів до обробки різного роду відомостей, що становлять інформаційне поле будь-якого господарюючого суб'єкта. Як частина практичної діяльності управлінський облік є складовою частиною системи управління в будь-якому суб'єкті господарювання, формуючи її інформаційний оборот для цілей прийняття управлінських рішень.

Список літератури

1. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент: навчальний курс. 2-е изд., перераб. і доп. Київ: Ельга: Ніка-Центр, 2007. 656 с.
2. Бородушка І. В., Васильєва Е. К. Стратегічне планування та контролінг. СПб.: Пітер, 2006. 192 с.
3. Дайлен А. Практика контролінгу: пров. з нім. / ред. М. Л. Лукашевича, Е. Н. Тіхоненкової. М.: Фінанси і статистика, 2003. 335 с.
4. Дідів О. А. Методологія контролінгу і практика управління великим промисловим підприємством. М.: Альпіна Бізнес Букс, 2008. 248 с.
5. Кармінський А. М. Інформатизація контролінгу. М.: МГТУ ім. Н. Е. Баумана, 1999. 48 с.
6. Контролінг у бізнесі: Методологічні та практичні засади побудови контролінгу в організаціях / А. М. Кармінський та ін. 2-е вид. М.: Фінанси і статистика, 2003. 256 с.
7. Контролінг як інструмент управління підприємством / Е. А. Ананькіна і ін.; під ред. Н. Г. Данілової. М.: Аудит: ЮНИТИ, 1998. 279 с.
8. Косенкова Ю. Ю. Створення ефективної системи контролінгу на промисловому підприємстві: дис. ... канд. екон. наук. Тамбов, 2005. 176 с.
9. Натаров М. В., Іванов М. М. Контролінг і управлінський облік: навч. посібник. С.-Петербург. держ. ун-т економіки і фінансів, Вища. екон. шк. СПб.: СПбГУЕФ, 1997. 145 с.
10. Фінансовий контролінг. Концепція фінансової стабільності фірми: Публікація книги чеського автора Фрانتішека Фрайберга. *Фінансова газета*. 1999. № 13 – 51.

УДК 331.1

Полотняк І. Г.

студентка 5 курсу,

Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова

СУТНІСТЬ ВИПРОБУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРИ ПРИЙОМІ НА РОБОТУ

У ринкових умовах господарювання актуальною проблемою сучасного менеджменту є актуалізація людських ресурсів для досягнення успіху організації. Проте, розглядаючи організації як об'єкт управління потрібно враховувати всю їх різноманітність та специфіку діяльності. Управління трудовими ресурсами – це одна із основних складових управління

сучасною організацією, незалежно від того, чи вона є державною структурою чи комерційною. Ця функція управління постійно розширюється, забезпечуючи якнайкраще використання людського ресурсу.

Надання якісних і ефективних послуг вимагає високої трудової віддачі працівників, виявлення ними наполегливості у досягненні поставлених організаційних та індивідуальних цілей. Для того, щоб оцінити особисті якості працівника, його поведінку, мотивацію, рівень відповідальності та результати виконання виробничих завдань, менеджери розробляють і застосовують процедури оцінки персоналу. В процесі оцінювання визначається рівень відповідності працівника визначеним в організації вимогам. Оцінювання є обов'язковою функцією кожного керівника та відділу кадрів підприємства [2, с. 212].

При укладенні трудового договору сторонами може бути обумовлене випробування з метою перевірки відповідності працівника роботі, яка йому доручається. Слід звернути увагу, що встановлювати випробування – це право, а не обов'язок власника, тому воно визначається угодою сторін. Якщо працівник відмовляється від випробування, трудовий договір не може вважатись укладеним. Така умова має бути вказана в наказі про прийнятті на роботу. У період випробування на працівника поширюється законодавство про працю. Це означає, що, з одного боку, працівник зобов'язаний виконувати усі трудові обов'язки, покладені на нього трудовим договором і законодавством, а з іншого – випробування не тягне ніяких обмежень трудових прав працівника.

У сучасних умовах питання проведення випробування, його методи, зміст, набули нового значення. Воно визначається, по-перше, впровадженням кардинально нових науково-технічних методів, технологій у виробництво – перехід на комп'ютерну систему обслуговування виробництва, введення нової загальнодержавної системи статистичної, бухгалтерської звітності, податкового контролю; по-друге, появою нових професій, спеціальностей, робіт, посад; по-третє, інтеграційними процесами, активізацією міжнародних господарських зв'язків, створенням і функціонуванням спільних підприємств з іноземними учасниками, а також появою на внутрішньому ринку іноземних підприємств, що перебувають під контролем зарубіжних компаній, – транснаціональних корпорацій, які використовують працю громадян України. В останньому випадку має місце тенденція до інтернаціоналізації ринку праці [1, с. 75].

Наше законодавство поки залишає без правового втручання весь процес оцінки працівника. Загальні нормативні акти про атестацію кадрів у промисловості та інших галузях економіки були прийняті в 1973 р. й не можуть бути визнані достатніми в нових умовах. Акти, що регламентують атестацію державних службовців та інших категорій працівників, є спеціальним законодавством і не мають загального характеру. У таких законодавчих умовах, в обставинах економічної кризи і зростання безробіття власник-роботодавець не обмежений ні економічно, ні юридично, що у свою чергу спричиняє обмеження прав громадян.

Вважається, що в новому Трудовому кодексі мають бути передбачені спеціальні норми про оцінку праці, її процедурні основи. Слід заборонити при дослідженні особистості працівника вторгнення в його особисте життя, збір, зберігання і обробку даних, що не мають відношення до професійних якостей працівника. У законі повинно бути чітко позначені права власника в застосуванні тестів.

Крім того, необхідно передбачити процедуру закінчення випробування, факт встановлення його результатів. Адже очевидно, що випробування полягає не стільки в його терміні, скільки в підтвердженні кваліфікації працівника. Таким підтвердженням виступають результати праці, виконане завдання. Доцільно передбачити обов'язок власника повідомляти працівника, чи витримав він випробування.

Виходячи з цього, слід би подумати і про доцільність таких довгих термінів випробування, які передбачені Кодексом законів про працю. Терміни мають бути скорочені. Для того, щоб встановити придатність працівника, не потрібен термін у 3 і 6 місяців, досить і 30 – 45 днів. З іншого боку, звільнення за результатами випробування має бути віднесено до розряду звільнень з ініціативи власника. Якщо провини працівника не встановлено, слід розглядати як звільнення за п. 2 ст. 40; якщо ж є порушення трудової дисципліни, може бути проведено звільнення як дисциплінарне стягнення з дотриманням відповідного порядку [3, с. 114].

Список літератури

1. Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом: навчальний посібник. К.: «Кондор», 2003. 296 с.
2. Мороз О. В., Міронова Ю. В., Грабовецький Б. Є., Ефективність праці у моделях розвитку підприємств. Вінниця: ВНТУ, 2013. 192 с.
3. Організація та оцінка персоналу. *Служба кадрів*. 1999. № 1 – 2.

УДК 65.012.8

Сабецька Т. І.

к. е. н., доцент кафедри гуманітарних і фундаментальних дисциплін,
Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту
Тернопільського національного економічного університету,

Симанишин А. П.

магістр групи МФЕБзі-11,
Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту
Тернопільського національного економічного університету

**ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

Сьогодні вітчизняні підприємства працюють і розвиваються в умовах політичної невизначеності, правової неоднозначності, динамічних змін в соціально-економічній сфері, нерозвиненої ринкової інфраструктури, дестабілізуючого впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. Тому надзвичайно актуальним і своєчасним є формування дієвого механізму забезпечення економічної безпеки підприємства, здатного передбачити й запобігти виникненню кризових явищ, нейтралізувати імовірні ризики, а також вчасно виявити й усунути зовнішні загрози економічним інтересам підприємства.

Сьогодні проблематика формування та розвитку організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства є надзвичайно актуальною й перебуває в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких Г. Ф. Азаренков, С. М. Сердечна [1], Н. О. Бабіна [2], Д. В. Обертан [3], В. П. Пономарьов, Т. В. Клименко, Є. М. Івашина, М. Л. Оніщенко і інші. Незважаючи на достатню кількість наукових праць з досліджуваної проблематики, актуальним все ж є поглиблення та розвиток концептуальних засад формування ефективного організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах сучасного ринку.

Так, науковці Г. Ф. Азаренков і С. М. Сердечна вважають, що механізм забезпечення економічної безпеки функціонування підприємства є цілісною системою, що «складається з окремих, самостійних, але одночасно і взаємопов'язаних і взаємодіючих структурних елементів. До основних елементів механізму відноситься: форма організації виробництва, економічні або господарські зв'язки (ставлення), система стимулів, управління, планування, фінансування, оподаткування, ціноутворення» [1, с. 515].

Автор Д. В. Обертан під механізмом забезпечення економічної безпеки розуміє «поєднання мети, цілей, завдань, принципів, методів, функцій, засобів, що дозволяє діагностувати, прогнозувати і контролювати стан економічної безпеки для прийняття адаптивних рішень щодо розвитку підприємства» [3, с. 104]. На думку Н. О. Бабіної, «механізм забезпечення економічної безпеки підприємства розглядається як сукупність управлінських, економічних, організаційних, правових і мотиваційних способів гармонізації інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, за допомогою чого з урахуванням особливостей діяльності підприємства забезпечується одержання прибутку, величина якого достатня для перебування підприємства в економічній безпеці» [2, с. 68].

Під організаційно-економічним механізмом економічної безпеки підприємства будемо розуміти сукупність економічних засобів, способів, методів та підходів, а також їх організаційну побудову, які дозволяють нівелювати негативний вплив зовнішніх та внутрішніх подразників на діяльність підприємства за рахунок своєчасного моніторингу і усунення загроз, забезпечують стійке зростання й конкурентоспроможність бізнесу, мобілізуючи його внутрішній потенціал і ринкові можливості.

У сучасному економічному просторі успішність бізнесу залежить від того, наскільки ефективно вдається попереджувати негативний вплив несприятливих факторів за всіма напрямками економічної безпеки. Відповідно й організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки підприємства повинен бути всеохоплюючим і містити такі складові (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика основних складових механізму забезпечення економічної безпеки підприємства

<i>Організаційно-інституційна складова</i>
Формування у рамках організаційної структури підприємства підрозділу (відділу) економічної безпеки або ж виокремлення сектора безпеки у межах діючого підрозділу, наприклад юридичного відділу (для малих підприємств – внесення у штатний розпис посади фахівця, відповідального за економічну безпеку)
<i>Нормативно-правова складова</i>
Надійний юридичний супровід бізнесу, грамотне формулювання і ґрунтовна перевірка усіх контрактів та договорів, які укладаються у процесі господарської діяльності підприємства
<i>Фінансово-економічна складова</i>
Охоплює систему заходів щодо підвищення ефективності господарської діяльності фірми, покращення її фінансового стану, зростання рівня продуктивності використання виробничих і трудових ресурсів, підвищення конкурентоспроможності продукції та підприємства, створення передумов для подальшого економічного розвитку підприємства
<i>Ринкова складова</i>
Постійний моніторинг економічної ситуації в країні та світі, вивчення ситуації на цільових ринках (динаміка попиту, зміна цінової політики, поява нових продуктів, застосування нецінових методів конкуренції), аналіз поведінки основних контрагентів підприємства (конкурентів, постачальників, споживачів) з метою завчасного планування власної стратегії поведінки в ринковому оточенні; своєчасне виявлення зовнішніх загроз і оперативне реагування на ринкові фактори
<i>Інформаційна складова</i>
Формування надійної системи інформаційної безпеки, яка охоплює систематизацію і збереження внутрішньокорпоративної інформації, створення дієвої системи захисту інформаційних каналів на підприємстві, обмеження доступу до інформаційних джерел, захист комерційної таємниці, запобігання поширенню неправдивої інформації
<i>Техніко-технологічна складова</i>
Підвищення техніко-технологічного рівня виробничих та управлінських процесів на підприємстві, запровадження інноваційного підходу до виробництва, покращення якості продукції, запровадження міжнародних стандартів якості продукції та процесів
<i>Адміністративно-силова складова</i>
Організація фізичного захисту підприємства від будь-яких протиправних зовнішніх посягань шляхом встановлення автоматизованих систем безпеки, системи відеонагляду, запровадження пропускового режиму, посилення охорони майна
<i>Соціально-психологічна складова</i>
Має на меті консолідацію і мотивацію персоналу організації на спільне виконання безпекових завдань, формування єдиного командного духу, відчуття спільності й колективізму, розробка системи правил поведінки і корпоративної етики

Слід зазначити, що організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки бізнесу вважатиметься ефективним та надійним за умов:

- стабільного розвитку підприємства, примноження його матеріальних цінностей, зростання виробничого потенціалу;
- підвищення рівня конкурентоспроможності продукції;
- постійного техніко-технологічного пошуку, застосування інноваційних технологій, ресурсів та продуктів у виробничій діяльності;
- збереженості комерційної таємниці та іншої конфіденційної інформації;
- збереженості ресурсів від нераціонального використання, надмірних розтрат і крадіжок;
- завчасного реагування на кризові ситуації і оперативної нейтралізації негативного впливу несприятливих для фірми чинників.

Проведене дослідження доводить, що організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки підприємства є надзвичайно складним економічним процесом, який формується із множини взаємопов'язаних елементів, факторів, принципів та складових. Їх раціональне й обґрунтоване поєднання дає змогу визначити правильний

напряв безпечного розвитку господарюючого суб'єкта з урахуванням особливостей його фінансово-економічного стану та незалежних зовнішніх обставин.

Формування організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства є складним, комплексним, багатовимірним процесом, ефективність реалізації якого сприяє стійкому розвитку бізнес-суб'єктів, підвищує рівень захисту від різного роду загроз та небезпек.

Список літератури

1. Азаренков Г. Ф., Сердечна С. М. Формування аналітичного інструментарію забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). С. 508 – 517.
2. Бабіна Н. О. Управління економічною безпекою підприємства в умовах нестабільності. *Економіка і управління*. 2016. № 2. С. 67 – 72.
3. Обертан Д. В. Напрями удосконалення організаційно-економічного механізму формування економічної безпеки управління підприємств. *Наукові записки. Серія Економічні науки*. 2017. № 2 (55). С. 101 – 113.

УДК 330.1

Сливінський В. В.

студент 5 курсу,

Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова,

Старинець О. Г.

к. п. н., ст. викладач кафедри Е та ГН,

Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Важливість дослідження проблеми організаційно-методичного забезпечення розробки стратегії розвитку підприємства актуалізується у зв'язку з тенденціями сучасної економічної ситуації в Україні, які характеризуються високим динамізмом, активізацією структурних зрушень, загостренням конкурентної боротьби. Ці явища зумовлюють необхідність наукового пошуку нових механізмів і методів стратегічного управління, стрижнем якого є стратегія розвитку підприємства.

Поняття «стратегія» і її розуміння змінювалися поряд з ускладненням умов ведення бізнесу. Під стратегією розуміється сукупність засобів, за допомогою яких, підприємство прагне забезпечити досягнення своїх довгострокових цілей.

Стратегія розвитку являє собою правила, якими керується організація при прийнятті управлінських рішень. Разом з тим, стратегія розвитку підприємства, розглядається як загальний, всебічний, детальний комплексний план, який призначений для забезпечення здійснення місії і досягнення цілей підприємства.

Найбільш глибоко питання методів розробки стратегії підприємства вивчений вченими Гарвардської школи (М. Портер, Р. Хемел, К. Ендрюс, К. Прахалад), яка і зараз вважається лідером в даному напрямку.

При розробці стратегії розвитку необхідно дотримуватися належних критеріїв її формування, а саме: вибирати реальні стратегії, стратегія зобов'язана відповідати ресурсно-потенційним можливостям підприємства, стратегія повинна мати конкурентоспроможні переваги, стратегія повинна формуватися з урахуванням лідерства та зниження витрат підприємства, стратегія повинна бути спрямована на привабливу частку ринку на базі наявних конкурентних переваг і гарантувати стійкий вихід підприємства на ринок, стратегія повинна володіти інноваційністю, гарантувати стратегічний розвиток і зростання підприємства [2, с. 234].

На сьогоднішній день розробка стратегії розвитку підприємства базується, в основному, на виборі з кількох альтернативних варіантів стратегій. Слід звернути увагу на те, що кожен з варіантів складається на базі стандартних рішень для широко поширених ситуацій. Щоб сформувати успішну стратегію розвитку, підприємству необхідно точно знати склад і послідовність її розробки [1, с. 275].

Можна сказати, що формулювання стратегії (моделі дій) та її інструментарій виступають ядром управління і ознакою його якості. Розробка стратегії розвитку

підприємства охоплює процедуру розробки бажаного стану організації: бачення, місії, цілей і конкретних заходів по використанню сильних (слабких) сторін для досягнення можливостей (нівелювання загроз) [3, с. 108].

Стратегія розвитку підприємства обов'язково повинна включати: оцінку стартових умов (зовнішні та внутрішні фактори функціонування суб'єкта господарювання), стратегічні цілі і пріоритети розвитку (з врахуванням змін, що відбуваються в економіці держави), основні напрямки реалізації стратегічних цілей, механізм реалізації стратегії розвитку, інструментарій обліку, контролю та оцінки реалізації стратегії розвитку підприємства.

Розробка стратегії розвитку підприємства повинна здійснюватися поетапно. При цьому, обов'язковою умовою розробки ефективної стратегії розвитку на українських підприємствах повинно стати всебічне врахування дестабілізуючого впливу держави на їх діяльність.

Розробка стратегії розвитку складається з 8 етапів, до яких належить: визначення місії та цілей підприємства, дослідження зовнішнього середовища підприємства та оцінка ступеня його впливу на діяльність підприємства, визначення та оцінка сильних та слабких сторін діяльності підприємства (для чого рекомендується використовувати метод SWOT аналізу), визначення простору для стратегічного вибору та формування стратегічних цілей розвитку підприємства, розробка стратегії розвитку підприємства, обґрунтування стратегії та проведення заходів, що спрямовані на реалізацію розробленої стратегії розвитку підприємства, організація контролю реалізації стратегії і її узгодженості, оцінювання реалізації розробленої стратегії та врахування недоліків реалізації при розробці наступної або зміні існуючої стратегії розвитку підприємства [4, с. 263].

Необхідно відзначити, що кожний виділений етап сам по собі також не є однорідним, а припускає рішення комплексу ще більш дрібних управлінських завдань.

Таким чином, розроблення стратегії розвитку підприємства – це актуальна проблема і важливий напрямок у діяльності кожного підприємства, що функціонує в умовах конкурентної ринкової інфраструктури в будь-якій сфері бізнесу. Будь-яке підприємство хоч навіть однієї галузі унікальне, відповідно і визначення його стратегії також своєрідне, так як залежить від безлічі факторів як внутрішнього середовища, так і зовнішнього, наприклад, частка підприємства на ринку, рівень конкуренції на ринку, особливості продукції або послуг, потенціал підприємства і т. д.

Список літератури

1. Сухорська У. Р. Маркетингові стратегії розвитку підприємства: сутність, значення, класифікація. *Науковий вісн.: Зб. науково-технічних праць*. Львів: Український державний лісотехнічний університет. 2002. С. 259 – 263.
2. Головінов М. І., Литвинов О. І. Стратегія розвитку підприємства: сутність і ознаки. *Науковий вісник: Зб. науково-технічних праць*. Львів: Національний лісотехнічний університет України. 2011. С. 224 – 228.
3. Калиніченко Ю. Стратегічний розвиток підприємства: теоретичні та практичні аспекти. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 4 (29). С. 106 – 115.
4. Портер М. Конкурентная стратегия. Методика анализа отраслей конкурентов. М. Портер. М.: Альпина Паблишер, 2011. 432 с.

УДК 378.014.5:339.138

Стеців І. С.

к. е. н., ст. викладач кафедри
економіки підприємства та інвестицій,
Національний університет «Львівська політехніка»,

Чиж М. Б.

студентка 4 курсу,
Національний університет «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ ФРАНШИЗИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Запровадження принципу «Think first small» в Україні з боку органів влади протягом останніх років мало позитивний вплив на розвиток малого бізнесу і

сприяло утриманню його частки у загальному обсязі на рівні Європейських держав. Поряд із іншими широкого розповсюдження набула така модель організації бізнесу як франшиза, яка у світовій практиці неодноразово доводила свою надійність та прогресивність на фоні вільного малого підприємництва. За даними Franchise Group пік розвитку франшизи в Україні припадав на 2012 – 2015 роки [1], проте протягом останніх років спостерігалось сповільнення їх поширення, зумовлене в основному закриттям бізнесу побудованому на так званих «фейкових» франшизах. На наш погляд, одним із факторів впливу на такі тенденції мала відсутність обґрунтованої методики вибору франшизи.

Проблемам у сфері франчайзингу присвячені праці багатьох науковців зокрема таких як Базилевич В., Варналія З. Віткова О. С., Гаретта Б., Гладіліна А., Демура Т. О., Карягін Ю. О., Кузьмін О. Є., Маланчук Т. В., Мунін Г. Б. Сілінг С., Тимошенко З. І., Тонюк М. О., Шулуєв О., та інших. В основному увага науковців зосереджена на питаннях, пов'язаних із діяльністю франчайзингових підприємств як надавачів франшизи. Ми погоджуємося із необхідністю вирішення висвітлених ними проблем, проте вважаємо, що значна частина проблемних питань виникає і у потенційних інвесторів, що вкладають капітал у франчайзингові підприємства.

На основі проведеного нами дослідження було виявлено ряд перешкод, що зупиняють підприємців на шляху до організації бізнесу за допомогою франшизи, та встановлено, що найбільші труднощі пов'язані із браком знань у підприємців щодо можливостей такого способу ведення бізнесу (табл. 1).

Таблиця 1

Дослідження рейтингу проблем шляху до організації бізнесу за допомогою франшизи

Частка опитуваних, %	Найбільші перешкоди
28	Брак знань у підприємців щодо можливостей такого способу ведення бізнесу
21	Нестабільність розвитку економіки України
16	Недостатність стартового капіталу для входження до франчайзингової системи
13	Складність процедури кредитування малих підприємств
12	Недосконалість нормативно-законодавчої бази, стосовно франчайзингових відносин
7	Незахищеність українських франчайзі у франчайзинговій співпраці з іноземними представниками
3	Відсутність прозорості франчайзингової системи та її елементів для контролюючих органів

Джерело: складено автором на основі проведеного дослідження

Огляд літературних джерел та діяльності підприємств у сфері франчайзингу дає підстави вважати, що особливої уваги потребують питання обґрунтування вибору франшизи, які на сьогодні є невпорядкованими [2 – 5]. Зокрема на сьогодні не існує чіткої методики вибору франшизи, за якою процес її вибору включатиме детальне вивчення окремих параметрів діяльності франчайзингового підприємства та аналізування його пропозицій за франшизою, з метою уникнення ненадійних франшиз.

На наш погляд методика обґрунтування вибору франшизи повинна враховувати усі етапи дослідження потенційного бізнесу починаючи із позиціонування франчайзингового підприємства у певній галузі і закінчуючи аналізом конкретних умов франшизи запропонованої даним підприємством.

Схематично методику обґрунтування вибору франшизи можна зобразити наступним чином (рис. 1).

Запропонована нами методика дозволить здійснювати потенційним інвесторам обґрунтовану оцінку стану франчайзингових підприємств та обирати із великої кількості варіантів надійний та перспективний бізнес, що може бути започаткований за допомогою такої моделі організації бізнесу як франшиза.

Список літератури

1. Franchise Group. Аналітичний звіт ринку франчайзингу. URL: <https://franchisegroup.com.ua/about-company/franchising>.
2. AG Marketing Team. Бізнес за франшизою в Україні: переваги, недоліки та поради з вибору. URL: <https://ag.marketing/biznes-za-franshyzoju-v-ukrayini>.
3. Франчайзинг: поняття, види, форми. Договір франчайзингу. URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/law/9649>.
4. Карягін Ю. О., Тимошенко З. І., Демура Т. О., Муїн Г. Б. Маркетинг турпродукту. Розділ 9. Взаємини у франчайзинговому бізнесі. 9.5. Переваги і вади франчайзингу. URL: http://tourlib.net/books_ukr/karyagin9-5.htm.
5. Тонюк М. О. Франчайзинг як особлива форма організації та функціонування бізнесу в Україні. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/117.pdf.

УДК 334.72:001.895 (043.2)

Холодна О. В.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри, фінансів, обліку та економічної безпеки,

Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНО АКТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Конкурентоспроможність країни, її економічна незалежність, успішна інтеграція та підвищення добробуту населення можливі за умови стимулювання інноваційних механізмів розвитку та зміцнення інноваційного типу економічного зростання. Варто відзначити, що важливе місце в цьому процесі займають інноваційно активні підприємства, адже інноваційна активність спрямована на розвиток конкурентних переваг, виготовлення висоякісної продукції та може існувати в умовах постійного оновлення виробництва і технологій [2].

Зазначимо, що інноваційно активні підприємства мають місце в будь-якій галузі національного господарства, водночас важливо розмежувати традиційне виробництво і високотехнологічне. Традиційні галузі (машинобудування, легка і текстильна промисловість, харчова промисловість та ін.) виробляють продукти, які люди споживають сотні років, а для високотехнологічних сфер економічної діяльності характерне створення нових продуктів і процесів (до них відносяться електроніка, ракетобудування, космічна діяльність, біотехнології, ядерна енергетика та ін.). Зрозумілим є той факт, що віддача від діяльності інноваційно активних підприємств у високотехнологічних галузях досить висока і має позитивний вплив на ефективність системи господарювання в цілому [3].

Глобальний інноваційний індекс (ГІІ) України у 2018 році свідчить про підвищення рівня її інноваційної активності (43-тє місце – це найвища позиція нашої держави за 12 років існування рейтингу; в рейтингу ГІІ-2017 Україна займала 50-е місце серед

127 країн світу проти 56-го місця у 2016 р. (серед 128 країн) та 64-го у 2015 р. (серед 141 країни світу)) [5]. Однак Україна значно відстає від передових країн світу, а ринкові процеси повинні здійснюватися переважно через інноваційні технологічні зміни, так як накопичений капітал не знайде позитивної економічної мотивації в старій технологічній структурі і повинен втілитися в науково-технічні інновації, новітні виробництва, створити нові галузі, здатні змінити структуру ринкової економіки. Тому, щоб підвищити рівень інноваційної активності, який нині є незадовільним, необхідне використання ефективних механізмів стимулювання та підтримки діяльності саме інноваційно активних підприємств.

Це завдання є доволі складним, оскільки потребує підвищення розумової активності, реалізації нестандартних рішень, створення та підтримання творчої атмосфери, пошуку джерел фінансування інноваційного процесу, диверсифікацію форм, методів та інструментів його стимулювання, а також сприятливого інноваційного середовища. Основні цілі стимулювання інноваційної активності варто визначити наступні: підвищення якості проектів та науково-технічного рівня інновацій, забезпечення економічної ефективності інноваційних робіт та скорочення циклу «дослідження-розробка-впровадження», мотивування працівників до підвищення професійних знань та зростання продуктивності праці [1, с. 366].

Стимулювання інноваційної активності варто здійснювати через форми, методи та інструменти.

Форми стимулювання інноваційної активності визначаються характером задіяних у ньому суб'єктів – тих, хто здійснює інноваційну діяльність (інноваторів) і тих, хто її стимулює, виділяють три основних форми стимулювання інноваційної активності: державну, недержавну і змішану (з частковою участю держави).

Водночас кожна форма стимулювання інноваційної активності суб'єктів реалізується за допомогою відповідних методів та інструментів.

Одним із найбільш поширених методів стимулювання інноваційної активності суб'єктів національної економіки з боку держави є податкове стимулювання. Крім податкового, поза увагою не варто залишати бюджетне, кредитне, митне стимулювання інноваційної активності, стимулювання процесів страхування та відтворювальних процесів, на меті яких формування мотивів інноваційної діяльності. Всі методи стимулювання інноваційної активності можна об'єднати у дві групи: економічні та організаційно-правові.

Економічні методи включають наступні інструменти: субсидії на підтримку наукових заходів; гранти; державні цільові програми в сфері інновацій; внески у міжнародні інноваційні організації; інноваційний кредит; інноваційний лізинг; факторинг; інвестиційний податковий кредит; податкові пільги; податкові ставки; порядок і строки сплати податків; розстрочка податкового платежу; амортизаційні пільги; спосіб нарахування амортизації; коефіцієнти амортизації; страховий тариф, страхові внески; мито, митні збори, митна вартість.

До організаційно-правових методів варто віднести: законодавче забезпечення інноваційної діяльності суб'єктів, в т.ч. спрощену процедуру реєстрації; участь держави у просуванні інноваційної продукції на зовнішній ринок; формування і розміщення державного замовлення і закупівлі інноваційної продукції для державних потреб; забезпечення захисту інтелектуальної власності учасників інноваційної діяльності; сприяння в організації конференцій, симпозіумів, презентацій, семінарів тощо; сприяння у підготовці, перепідготовці і підвищенні кваліфікації кадрів, задіяних в здійсненні інноваційної діяльності; інформаційну підтримку інноваційної діяльності [4, с. 51].

При формуванні ефективної системи стимулювання інноваційної активності суб'єктів, комерціалізації науково-технологічних розробок необхідно використати досвід розвинених країн США, Канади, Японії та максимально застосовувати податкові пільги, зокрема зниження ставки податку, поєднання податкового кредиту з податковими канікулами, повернення раніше сплаченого податку, різні форми податкових амністій, звільнення від оподаткування цільових безвідплатних надходжень (грантів), одержуваних державними науковими і освітніми установами, тощо.

Список літератури

1. Карюк В. І. Стимулювання інноваційної діяльності підприємств як інструмент підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. Випуск 24. С. 362 – 367. URL: https://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/.../Zb24_48.pdf.

2. Касьян З. Е. Аналіз та формування складових інноваційної активності підприємств легкої промисловості. *Вісник КНУТД*. 2012. № 2. С. 168 – 172.
3. Логвиненко Є. І., Кузьменко О. М., Плетньов М. В. Визначення характеристик для опису діяльності інноваційно-активних підприємств. URL: <https://dspace.snu.edu.ua:8080/jsui/.../Logvinenko.p>.
4. Парфенова М. В. Формы, методы и инструменты стимулирования инновационной деятельности: сущность, терминология, способы систематизации. *ИнВестРегион*. 2013. № 1. С. 47 – 53.
5. Global Innovation Index 2018. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report>.

УДК 657

Чут М. А.

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Чернігівський національний технологічний університет

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Початок 2019 року ознаменувався впровадженням нової форми фінансової звітності – звіту про управління. В контексті гармонізації вітчизняної системи бухгалтерського обліку із вимогами міжнародних стандартів, даний звіт, згідно норм Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» являє собою документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики та невизначеності його діяльності [1]. При цьому, безпосередньо система бухгалтерського обліку не передбачає формування нефінансової, а тим більше, перспективної інформації. Відповідно, система публічної облікової інформації зазнає докорінної трансформації, оскільки розширюється її фундаментальна основа: показники фінансової звітності, котрі ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку, доповнюються аналітичною інформацією, основою яких є результати узагальнення в обліку управлінському. За таких умов особливої актуальності набувають дослідження сутності і ролі управлінського обліку та їх модифікації в контексті змін облікового та інформаційного середовища ведення бізнесу, оскільки управлінський облік змінює власну роль виключно внутрішнього інструменту управління, а система даних, що уособлена в ньому, стає потужним засобом формування зовнішнього фінансового іміджу суб'єктів господарювання.

Основною проблемою розвитку управлінського обліку в практичній діяльності є відсутність стандартизованих методик та уніфікованих підходів до встановлення його ролі і місця в управлінні підприємством. Кожен управлінець по-своєму формує систему управлінського обліку, використовуючи існуючі надбання, наприклад норми МСФЗ чи GAAP, котрі, на відміну від П(С)БО, пропонують простір для облікового маневру та містять базові інструменти аналітичної обробки та групування облікової інформації. Наприклад, основні методи обліку витрат, що застосовуються у світовій практиці управлінського обліку представлені в положеннях МСФЗ: метод поглинання (absorption costing), метод обліку змінних витрат (variable costing), метод обліку прямих витрат (direct costing), облік маржинальних витрат (marginal costing), облік витрат по функціях (activity based costing) [7]. При цьому, застосування GAAP в Україні є недоречним та нефункціональним, оскільки уся система обліку націлена все ж на міжнародні стандарти, котрі вже є обов'язковими для застосування для ряду підприємств, виходячи із організаційно-правової форми або виду діяльності.

Отже, сутність управлінського обліку є значно ширшою ніж калькулювання собівартості продукції, а охоплює елементи аналізу, планування, контролю та узагальнення інформації. В науковій літературі існує думка, наприклад обґрунтована Максименко Д. В., що таке поєднання функцій утворює нове поняття: стратегічний облік [8]. Дана концепція ґрунтується на тому, що система управлінського обліку формується під впливом загальної стратегії розвитку підприємства. Проте, на нашу думку, поняття стратегічного обліку охоплює підсистеми фінансового та управлінського обліку, стратегічного планування та контролінгу і слугує для формування інформаційного підґрунтя для прийняття саме стратегічних управлінських рішень.

Ефективна система управлінського обліку, як інструмент управління, обов'язково містить компонент управлінського аналізу, що дає можливість порівнювати та прогнозувати

стан підприємства в різні моменти часу. Саме завдяки компоненту управлінського аналізу, управлінський облік набуває рис перспективності, на відміну від ретроспективного фінансового обліку. Окрім того, саме ця риса робить управлінський облік інформаційним фундаментом менеджменту, оскільки сухі, неопрацьовані, а лише згруповані за правилами П(с)БО дані фінансового обліку не забезпечують повного і достатнього уявлення про стан та перспективи підприємства.

Отже, узагальнити роль і місце управлінського обліку в забезпеченні функціонування системи управління підприємства можемо на рис. 1.

Рис. 1. Роль і місце управлінського обліку в управлінні підприємством

Джерело: складено автором

Ефективність системи управлінського обліку та його корисність для системи управління формується під впливом поставлених завдань та сформульованих запитів: чим більш чітко сформульована інформаційна потреба, тим презентативнішим буде зріз інформації управлінського обліку та аналізу. Формування внутрішніх звітів управлінського обліку повинно відбуватися не лише на запит, а і у співпраці облікового та управлінського персоналу.

Дані управлінського обліку супроводжують процес управління на всіх його етапах, зокрема формуванні стратегії та тактики підприємства, оперативних рішень та контролю за їх виконанням. Відповідно, управлінський персонал на всіх ланках повинен забезпечуватись необхідною інформацією управлінського обліку в межах своїх повноважень. При цьому, сама система управлінського обліку повинна бути сформована таким чином, щоб оперативно та в необхідній і достатній мірі відреагувати на потреби та запити менеджменту. Управлінський аналіз, як складова управлінського обліку забезпечує інформаційну основу розробки та впровадження управлінських рішень різного рівня.

Список літератури

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996. Дата оновлення: 16.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 25.03.2018).
2. Моссаковский В. Б. Особенности управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2013. № 6. С. 40 – 45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2013_6_8 (дата звернення: 25.03.2018).
3. Бутинець Ф. Ф., Давидюк Т. В., Канурна З. Ф., Малуґа Н. М., Чижевська Л. В. Бухгалтерський управлінський облік: підручник / за ред. проф. Ф. Ф. Бутиця. Житомир: ПП «Рута». 2008. 548 с.
4. Бутинець Ф. Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2-х ч. : навч. посібник. Житомир: Рута. 2001. 512 с.
5. Ткач В. И., Ткач М. В. Управленческий учет: международный опыт. Москва: Финансы и статистика. 1994. 144 с.
6. Лаговська О. А. Становлення управлінського обліку: аналіз публікацій у журналах «Бухгалтерский учет» та «Бухгалтерський облік і аудит». *Міжнародний випуск наукових праць*. № 3 (21). С. 291 – 303.
7. Боровкина Н. Сходства и различия в учете по МСФО и П(С)БУ. МСФО: практика применения. 2016. № 2. С. 36 – 45.
8. Максименко Д. В. Еволюція управлінського обліку та його сучасні концепції. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2014. № 2 (2). С. 117 – 121.

УДК 336.7

Ярошук В. О.

студент,

Університет державної податкової служби України

МІСЦЕ ТА ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Розвиток та становлення фінансового ринку України є необхідною передумовою розвитку інших секторів економіки держави. Сучасна ринкова економіка – це складна система господарювання, в якій взаємодіють ринкові закономірності і чисельні регулюючі інститути. Складовими утворення є ринки товарів, інформаційний бізнес, сфера послуг і трудових ресурсів, тіньовий бізнес і фінансова індустрія, яка включає кредитні, валютні ринки, індустрію цінних паперів і строкових контрактів, страховий бізнес та систему пенсійного забезпечення.

Фінансовий ринок – складова фінансової системи держави. За своєю суттю це механізм перерозподілу фінансових ресурсів між окремими суб'єктами підприємницької діяльності, державою і населенням, між учасниками бюджетного процесу, деякими міжнародними фінансовими інститутами. Фінансовий ринок може успішно розвиватися і функціонувати лише в ринкових умовах.

В сучасних умовах фінансовий ринок виступає ключовим елементом системи перерозподілу і трансформації заощаджень в інвестиції, за допомогою фінансових інструментів відбувається акумуляція вільних грошових коштів внутрішніх і зовнішніх інвесторів та передача їх суб'єктам економічної діяльності для продуктивного використання [1].

Як економічна категорія фінансовий ринок виражає економічні відносини між суб'єктами економіки з приводу реалізації вартості та споживчої вартості, укладеної у фінансових активах. Ці економічні відносини визначаються об'єктивними економічними законами і фінансовою політикою держави, впливом політичних партій та кланів (особливо в сучасній Україні на стадії становлення цивілізованої державності), які формують в остаточному підсумку сутність фінансового ринку, тобто зв'язки і відносини як на самому ринку, так і у його взаємозв'язку з іншими економічними категоріями. На фінансовому ринку діють закони попиту та пропозиції, граничної корисності, конкуренції, що зумовлюють реальні можливості функціонування всіх суб'єктів економіки відповідно до умов ринкової економіки. На фінансовому ринку відбувається суспільне визначення якості та ціни фінансів.

На фінансовому ринку найактивнішими інституційними учасниками є комерційні банки, страхові компанії та фондові біржі, оскільки вони акумулюють найбільшу питому вагу фінансових ресурсів та справляють прямий вплив на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат та добробут населення.

Фінансові ринки виконують ряд важливих функцій.

1. Забезпечують таку взаємодію покупців та продавців фінансових активів, у результаті якої встановлюються ціни на фінансові активи, що зрівноважують попит і пропозицію на них.

2. Фінансові ринки запроваджують механізм викупу в інвесторів належних їм фінансових активів і тим самим підвищують ліквідність цих активів.

3. Фінансові ринки сприяють знаходженню для кожного з кредиторів (позичальників) контрагента угоди, а також суттєво зменшують витрати на проведення операцій та інформаційні витрати.

Фінансовий ринок в системі економічних відносин в Україні у процесі перерозподілу фінансових ресурсів виконує функції, які не може виконати жодна інша складова фінансової системи, здійснюючи такий значний вплив на її ефективність, стійкість і еластичність. Проведений аналіз дозволив сформулювати визначення фінансового ринку як сукупності економічних відносин з такого приводу перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів між населенням, домогосподарствами та суб'єктами господарювання і державою через систему фінансових інститутів на основі взаємодії попиту та пропозиції [2].

Список літератури

1. Майовець С., Флюд Х. Розвиток фінансового ринку як передумова економічного зростання в Україні. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2009. Вип. 9. С. 88 – 91.

2. Вовчак О. Д., Канцір І. А. Структуризація фінансового ринку України. *Вісник університету банківської справи НБУ*. 2012. № 2 (14). С. 7 – 9.

СЕКЦІЯ 5 ||| **ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК**
SECTION 5 ||| **ECONOMICS OF AGRICULTURE AND AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX**

УДК 338.432(476.6)

Карикова Е.

аспірант,

УО «Гродненский государственный аграрный университет»

Научный руководитель:

Воробьев И. П.

д. э. н., профессор,

УО «Гродненский государственный аграрный университет»

УСПЕХИ ГРОДНЕНСКОГО РЕГИОНА В АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ

Гродненский край являясь развитым аграрным регионом страны, занимает третье место в Беларуси, по производству продукции сельского хозяйства. Для этого в распоряжении области есть необходимое количество природных ресурсов, которое позволяет удовлетворить не только собственные потребности в сельскохозяйственной продукции, а также и производить продукцию на экспорт в другие области и в страны ближнего и дальнего зарубежья. Сельскохозяйственная отрасль региона производит 15 % от валового регионального продукта области. Эффективное развитие сельскохозяйственной отрасли происходит благодаря проведенной модернизации производственно-технической базы на животноводческих комплексах и приобретению высокопроизводительной сельскохозяйственной техники. Благодаря этим мерам появилась возможность более рационально использовать трудовые и финансовые ресурсы, что подтверждается положительной динамикой сельскохозяйственного производства в области, которое за период с 2010 г. по 2018 г. увеличилось на 14,7 %.

Основными отраслями в аграрном секторе области является молочное, мясное животноводство (в т. ч. птицеводство), и растениеводство. Удельный вес животноводческой продукции в 2018 году в общем объеме сельскохозяйственного производства, составил 54,4 %, растениеводства соответственно 45,6 %. В целом по области, как и по стране наблюдается положительная динамика темпов роста животноводческой продукции в 2018 г. по сравнению с 2010 г. производство животноводческой продукции увеличилось на 14,7 %. В т. ч. реализация скота и птицы на убой повысилась на 17 %, производство молока на 23,7 %, а производство яиц незначительно уменьшилось на 0,2 %.

Проведя анализ по итогам работы растениеводческой отрасли области за 2018 год, так же можно проследить положительную тенденцию роста производства на 14,5 % по отношению к 2010 г. В структуре производства продукции растениеводства, выращенного в стране: 17 % зерна, 37 % сахарной свеклы, 18 % картофеля принадлежит Гродненской области. Эти показатели могли бы быть выше если бы не действие неблагоприятных погодных условий.

Для дальнейшего эффективного развития аграрного производства Гродненского края, необходимо наряду с накопленными резервами, продолжать использовать новейшие достижения научно-технического прогресса, применять передовые формы хозяйствования и управления производством, перенимать опыт по организации сельскохозяйственного производства в зарубежных странах и применять его в соответствии с нашими условиями.

Список литературы

1. Национальный статистический комитет Республики Беларусь. URL: <http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/selskoe-hozyaistvo>. Дата доступа: 18.04.2019.

2. Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь. URL: <https://mshp.gov.by/programms/bfa76e1141996f75.html>. Дата доступа: 18.04.2019.

УДК 631.2:338

Колісник О. І.

здобувач кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки,
Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Одним із ключових факторів при вирощуванні сільськогосподарських культур є техніка: комбайни, трактори, культиватори, борони тощо. Вона є вкрай необхідними при обробітку ґрунту, зокрема передпосівному, посіві, догляду за посівами, збиранні та транспортуванні готової продукції. Технічне забезпечення є основою для виконання робіт у задані агротехнічні строки та гарантією зниження витрат на вирощування врожаю.

Технічне забезпечення має свої особливості залежно від розмірів оброблюваних сільськогосподарських угідь, та організаційно-правових форм господарювання.

Найбільше тракторів – 19 % мають підприємства у користуванні яких знаходиться від 1000 до 2000 га сільськогосподарських угідь. На другій позиції – малі підприємства (100,1 – 500 га) – 15 % від загальної кількості. На третій – великі підприємства (2000,1 – 3000 га) – 13 %. Тобто на середніх та великих виробників припадає понад 60 % всіх тракторів. Схожою є картина і по зернозбиральних комбайнах. Найбільше зазначеної сільськогосподарської техніки – понад 40 %, є у розпорядженні господарських товариств. На другій позиції – фермерські господарства, наявність тракторів і зернозбиральних комбайнів у яких становить в межах 30 %. Приватні підприємства, займаючи третю позицію, мають 16 % [2].

Малі та дрібні сільськогосподарські виробники, наприклад домогосподарства часто не мають необхідного рівня технічного забезпечення, для обробітку земельних ділянок використовують переважно ручну працю.

Для виконання всіх етапів технологічного процесу вирощування сільськогосподарських культур, підвищення рівня забезпечення сільськогосподарською технікою виробники вдаються до наступних кроків.

1. Придбання нової сільськогосподарської техніки: більшість сільськогосподарської техніки на Україні є імпортного виробництва; найбільш привабливими для вітчизняних покупців за критеріями ціна – якість є трактори ВАТ «Мінського тракторного заводу»; основними покупцями є товариства з обмеженою відповідальністю, в тому числі і сільськогосподарські та акціонерні.

2. Оренда. Основним регулюючим документом при оренді сільськогосподарської техніки є договір оренди. До договору оренди додається акт прийому – передачі сільськогосподарської техніки, перелік та обсяг робіт, які будуть надані орендодавцем, калькуляція вартості механізованих робіт.

Розмір орендної плати за користування, без врахування паливно-мастильних матеріалів, розраховується окремо по кожному виду культур в розрахунку на 1 га із зазначенням загальної площі. Крім того, фіксується загальна вартість договору. У формуванні тарифу враховують такі статті витрат: амортизаційні відрахування (в межах 45 %), накладні витрати (22 %), поточний ремонт (11 %), непередбачувані витрати (5 %) та ПДВ. Витрати на паливно-мастильні матеріали та оплату праці з нарахуваннями покриваються за рахунок орендаря.

3. Виконання польових робіт на договірних засадах. При укладанні договору по виконанню певного обсягу робіт витрати несе надавач послуг. Обов'язковим елементом договірних зобов'язань сторін є акт виконаних робіт та оплата на весь комплекс робіт, чи в розрізі.

4. Лізинг. Усі лізингові операції поділяються на дві основні групи: оперативний і фінансовий лізинг. За першого виду термін оренди не повинен передбачати повної

окупності. Фінансовий лізинг виступає операцією, яка має повну окупність. Платежі орендного призначення відшкодовують витрати і забезпечують прибуток фіксованого виду для лізингодавця [1]. Саме цей вид є найбільш вигідною формою забезпечення сільськогосподарською технікою.

В останні роки основними представниками ринку лізингу України є:

– Компанія «Украгролізинг», створена у 2001 році для забезпечення аграріїв технікою і яка отримувала раніше значну підтримку з державного бюджету. У 2017 році вона заключила договорів на купівлю сільгосптехніки на 107,5 млн. грн. з них близько 40 % – припадає на трактори, 22 % – зернозбиральні комбайни. Сільськогосподарська техніка й обладнання передаються терміном на п'ять-сім років. При цьому плата за користування коштами дорівнює 7 % від невідшкодованої суми первісної вартості [4].

– Компанія «ОТП Лізинг», в портфелі якої найбільша частка договорів припадає саме на сільськогосподарських виробників, передала 110 одиниць техніки на суму 85 млн. доларів.

– Приватбанк також працює в сфері лізингу. За 2017 уклав 32 угоди на суму 68 млн.грн. на початку 2018 року в банку було майже 300 лізингових угод вартістю 300 млн.грн.

Як повідомляє iAgro. Ринок лізингу в Україні стрімко зростає. Якщо у першому півріччі 2017 року вартість укладених договорів лізингу в агросекторі складала 2161 млн. грн., то в першому півріччі 2018 – 2773 млн. грн.

За даними асоціації «Українське об'єднання лізингодавців», всього компанії члени в січні червня минулого року надали в лізинг 669 об'єктів сільськогосподарського значення. Серед 297 тракторів, переданих в лізинг, найбільшим попитом користувались «Біларус», New Holland і Case, серед комбайнів – New Holland, John Deere і Claas.

В структурі аграрної техніки, яку компанії – лізингодавці, що входять до УОЛ передали аграріям, найбільшу частку займають трактори – 36,2 %, агрегати для обробітку ґрунту – 17,7 %, комбайни – 10,9 %, жатки – 9,8 %, сіялки – 6,2 %, оприскувачі – 5,6 % [3, с. 220].

Таким чином, основними джерелами технічного забезпечення сільськогосподарських виробників є: придбання власної техніки, оренда, виконання послуг на договірних засадах та лізинг. Вибір залежить від фінансових можливостей, масштабів виконання робіт та запропонованих умов.

Список літератури

1. Закон України «Про лізинг» від 16.12.1997 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>. (Дата звернення: 05.03.2019).

2. Статистичний збірник «Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільському господарстві» 2016. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (Дата звернення: 05.03.2019).

3. Костецький Я. І. Лізинг як інструмент інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного сектору економіки. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1. С. 217 – 221.

4. «Украгролізинг» в 2017 году заключил договоры на покупку сельхозтехники на 107,5 млн гривен. *УкрАгроКонсалт*. 09.11.2018. URL: <http://www.ukragroconsult.com/news/ukragrolizing-v-2017-god-zaklyuchila-dogovorov-na-pokupku-selhoztehniki-na-107-5-mln-griven>.

УДК 630* 941:336.567

Нургалиева А. А.

магистрант факультета економіки,

Казахский агротехнический университет им. С. Сейфуллина

Научный руководитель:

Нургазина Ж. К.

к. э. н., доцент,

Казахский агротехнический университет им. С. Сейфуллина

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕТА ГОСУДАРСТВЕННЫХ СУБСИДИИ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

В середине февраля 2013 года, правительство утвердило государственную программу развития агропромышленного комплекса Казахстана на 2013 – 2020 гг. Всего на ее

реализацию за семь лет будет выделено около 3 трлн. тенге, из них в текущем 2019 году – 323,2 млрд тенге. Такого масштаба поддержки казахстанское сельское хозяйство еще не видело. В СФК, подтвердили, что программа, как и утверждают в Минсельхозе, действительно создавалась с учетом пожеланий членов этой ассоциаций и других отраслевых объединений АПК. Данная программа предлагает 6 инструментов: а) гарантирование и страхование займов; б) инвестиционные субсидии; с) субсидирование ставки вознаграждение по кредитам и лизингу; е) финансовое оздоровление; д) фондирование банков второго уровня.

Если раньше средства для крестьян распределялись через нацхолдинг «Казагро» и другие государственные структуры, теперь ставка делается на субсидированные ставки и работу через банки второго уровня, лизинговые компании. Нацхолдинг будет постепенно минимизировать прямое кредитование аграриев и сосредоточится на возмещение банкам их вознаграждение, то есть будет играть функцию «Фонда». Правительство давно утвердило правило субсидирование по возмещению ставки. Так как ставка для крестьян складывается на уровне 14 – 16 %, а государство из них будет покрывать 60 %. Отсюда следует, что реальная ставка для крестьян и переработчиков составит 5,6 – 6,4 %, что даже ниже уровня инфляции. То есть, то, что так долго просили, наконец, случилось. Отсюда следует, что крестьянам будет выдано 14,3 млрд. долларов, кредитов при участии государства. Давайте остановимся на сельском хозяйстве. Имеет место положительная сторона этой программы. Так, Государство будет гарантировать до 75 % залога – в основном в средние и небольшие хозяйства. А если затронуть растениеводство, то здесь предполагается, использовать механизмы страхования рисков. Если в 2013 и 2014 годах выдавались кредиты по 100 с лишним млрд. тенге, то затем оно будет нарастать и достигнет пика в 2020 году. То есть около 6 млрд. долларов из 20 млрд. долларов предусмотренных, пойдет именно на такого рода кредитования. Но настораживает, что во многих инструментах – отсутствует ясность. По мнению международных экспертов – страховать выплаты – это прогрессивно. На 2019 год законы по его информации приняты еще не полностью. Если взглянуть на индекс физического объема, то здесь создается иллюзия? Так как простой расчет на основе статистических данных показывает, что если взять за 100 % объем продукции произведенной в 1990 году, то Казахстан произвел в 2019 году 68,7 %. Отсюда следует, что за эти годы независимости Казахстан почти 50 % потеряла! Отсюда следует, что власть лояльно отнеслись к глубочайшему кризису в сельском хозяйстве. Но что в программе присутствует выше названные 2-инструмента – это обнадеживает. Давайте остановимся на животноводстве? В Казахстане в настоящее время большая доля продукции производится в личных подсобных хозяйствах. Но такая форма на внутреннем рынке полностью обеспечить потребность не сможет. Показатели продуктивность животноводства уступают в несколько раз – международному. Еще одной проблемой является то, что после раздачи земли в частную собственность скотине негде пастись! На территории хозяев она уже съела все возможное. Поэтому в этих двух инструментах отсутствуют субсидии, которые дали бы возможность сеять на своих участках разнотравье – а это дорогое удовольствие. И итог этого, то, что по молоку и сливкам мы зависим от импорта на 80 %, по плодоовощным консервам на 70,5 %, и это можно продолжать! Прежде всего, когда идет разговор о субсидии в сельском хозяйстве, необходимо, прежде всего, разделить зерновое направление с мукомолами! Почему вы скажете? Да потому что зерно в Казахском сельском хозяйстве – это все равно, что нефть в большой Экономике! И ими занимаются крупные компании и у них прагматический подход к делу. Во вторых к земле они относятся потребительски, систематически истощая ее, как будто не собираются работать на ней завтра! И поэтому при решении о государственном субсидии необходимо – это иметь в виду и акцент переносить на малые и средние сельхозпредприятия Казахстана! В настоящее время нет, наверно, сельхозпроизводителя, который не знает про инвестиционные субсидии. В сельском хозяйстве – эта тема самая обсуждаемая. Что кроется в этом определении? Это когда, фермеру возмещают часть затрат, которые он понес при

реализации своего нового проекта или его расширения. К примеру: Частный предприниматель захотел построить базу для новых купленных кобыл, купил новый грузовик для поставки овса им или приобрел оборудование для обследования лошадей, или захотел построить молочно-товарную ферму, теплицу и т.д. Новые правила субсидирования по возмещению расходов, понесенный субъектом при инвестиционных вложениях, начали действовать с 17 сентября 2018 года. Долгожданные изменения: получить субсидию можно на затраты, которые фермер или частный предприниматель малого и среднего звена, понес на строительство или монтажные работы для того или иного сооружения. Но, к сожалению, в практике по всем паспортам произошло выравнивание норматива возмещения субсидий, который составил 25 % (ранее норматив был от 20 до 805 по разным паспортам) Исключением является только направление по созданию инфраструктуры обводнения пастбищ и обеспечение водой животноводческих хозяйств – это скважины, колодцы., где предусматривается возмещение 80 % от затрат. Но имеет место оговорка, что можно увеличить долю возмещения с 25 до 35 % за счет местного бюджета по таким проектам как:

1. Создание и расширение объектов для выращивания крупного рогатого скота мясного и молочного направления(400голов).
2. Создание объектов для откорма КРС и элементы цифровизации.
3. Приобретения оборудования и техники.

В утвержденных правилах были исключены в сравнении с ранее действовавшими, такие паспорта, как: приобретение техники и оборудования для переработки кобыльего, и (или) козьего молока и таких пунктов 8 разделов. В нынешних правилах полностью исключили деления паспортов на группы и дополнительные разделы. В первую очередь в пятерку вошли приоритетные направления в сельском хозяйстве, о котором было сказано выше. Еще одно препятствие это то что инвестсубсидию аграрий может получить после того, как проект будет приведен в эксплуатацию, или по факту, когда он купит сельхозтехнику или оборудования в рамках своего инвестиционного проекта, что не по карману среднего и малых крестьянских хозяйств! Но есть оговорка, что при приобретении оборудования/техники в кредит или лизинг допускается перечисление инвестиционных субсидий авансовым платежом финансовому институту (БВУ, микрофинансовые организации, кредитные организации, лизинговые компании, и кредитные товарищества) на специальный счет, но для этого аграрию нужно предоставить заверенную финансовым институтом копию положительного решения кредитного комитета. Еще необходимо напомнить аграриям, что есть определенные проекты, по которым субсидия выплачивается траншами, то есть 50 % от общей суммы субсидий выплачивается после ввода в эксплуатацию, а вторая половина только тогда, когда проект достигнет загруженности не менее 30 % от предусмотренного бизнес плана. Также необходимо знать, что с 1 января 2019 года вступает в силу норма, согласно которой при рассмотрении заявки инвестора комиссия будет руководствоваться рекомендуемой схемой специализации регионов по оптимальному использованию сельскохозяйственных угодий для производства конкретных видов сельскохозяйственной продукции.

Таким образом, произведена попытка показать проблемы организации учета государственных субсидий ее проблемы и нерешенные вопросы на наш взгляд в сельскохозяйственных предприятиях малого и среднего бизнеса. Проблемы перераспределения инвестиционных субсидии в предприятиях аграрий Республики Казахстан.

Список литературы

1. Есимбекова А. Т. Перспективы развития молочного коневодства. *Вестник сельскохозяйственной науки Казахстана*. 2013. № 10. С. 29 – 32.
2. Турабаев А. Имбрединг в селекции коневодства. *Вестник сельскохозяйственной науки Казахстана*. 2014. № 2. С. 25 – 27.
3. Красодомските В. Тенденции и перспективы: Сельского хозяйства Казахстана и России. *Аграрный сектор*. 2014. № 1. март. С. 50 – 51.

УДК 338.43:37.014.54:631:334.012.63/.64

Треус А. А.
аспірант кафедри економіки,
підприємництва та бізнес-адміністрування,
Сумський державний університет

НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ ПРОФІЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ АГРАРІЇВ ЯК ОДНА З ГОЛОВНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО БІЗНЕСУ

Відсутність розуміння елементарних економічних процесів серед аграріїв (особливо представників малого та середнього бізнесу) в Україні та деяких інших пострадянських країнах не дозволяє аграрному сектору розвиватися стабільно, перманентно підвищувати продуктивність рослинництва і тваринництва, розвивати місцеві громади. Деякі спроби надати спеціальну освіту власникам невеликих аграрних господарств спостерігалися на території України ще в кінці XIX – на початку XX століття [3], проте революція 1917 р. і подальші соціально-економічні перетворення, що призвели до формування планової економіки, стали кінцем розвитку підприємництва.

У 1991 р. пострадянські країни отримали можливості для розвитку бізнесу, однак 70-річний період панування планової економіки спричинив принципову трансформацію в ставленні суспільства до бізнесу і в розумінні економічних процесів. Деякі країни, такі як Латвія, Литва, Польща, успішно скористалися можливостями, що виникли у 90-х роках минулого століття і стали порівняно успішними в економічному плані, інші (Україна, Молдова, Грузія тощо) все ще потребують перетворень.

Відсутність знань про механізми функціонування ринку часто призводить до збитків під час економічної діяльності. Наприклад, минулого року вітчизняні фермери виготовили рекордний обсяг кукурудзи [2], утім малі господарства не змогли отримати очікуваної вигоди, оскільки через недостатню кількість місць зберігання продукту та посилену пропозицію ціна знизилась.

Іншим прикладом є ситуація з експортом українського меду в 2018 році. Бджолярі чекали підвищення цін і не продавали продукт у таких же обсягах, як попереднього року [2]. Спочатку закупівельні ціни почали зростати, але навіть після цього бджолярі не почали масові продажі. Після цього частина оптових покупців припинила закупівлю меду мед, а ціни дещо знизились. Як наслідок, Україна втратила свої позиції на світовому ринку і вже не входить до трійки світових лідерів, а бджолярам не вдалося реалізувати частину продукції.

Якби більшість фермерів мали базову економічну освіту, ймовірність таких ситуацій на ринку суттєво б зменшилась.

Крім цього, у попередніх дослідженнях нами було виявлено, що лише 15,5 % бджолярів мають профільну освіту (опитування проведене в кількох регіонах України у 2018 році), а для 20,2 % бізнес, пов'язаний з пасікою, є основним видом зайнятості. Нами була виявлена негативна кореляційна залежність (-0,5451) між зайнятістю бджолярів та рівнем смертності бджіл [1]. Це доводить необхідність підвищення рівня професійної освіченості серед представників галузі.

Саме тому важливо забезпечити державні та неурядові програми економічної освіти для фермерів, бджолярів та інших представників малого та середнього бізнесу в аграрному секторі України. Запровадження таких заходів дозволить зменшити збитки сільськогосподарських підприємств та окремих підприємців. А з огляду на те, що аграрний сектор займає значну частку ВВП країни, підвищення рівня професійної та економічної обізнаності представників бізнесу в галузі позитивно вплине на загальний економічний розвиток держави.

Список літератури

1. Shkarupa O. V., Treus A. A. Economic aspects of beekeeping business activity in Ukraine. *Вісник Сумського національного аграрного Університету*. 2018. № 6 (76). С. 86 – 88.

2. Економічна статистика / Економічна діяльність / Сільське, лісове та рибне господарство. *Державна служба статистики України* : [сайт]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Мельник Л. Г. Машина времени Н. Н. Неплюева (Социально-экономический анализ) : монографія. Суми : ЧФ Издательство «Университетская книга», 2018. 368 с.

УДК 338.432.02:005.521:631.14](477)

Федічева К. Ю.

аспірант кафедри менеджменту,
статистика та економічного аналізу,
Луганський національний аграрний університет

ДІАГНОСТИКА ТА КОНТРОЛІНГ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Фахівці в сфері управлінської діяльності досі ведуть дискусії про необхідність ведення контролінгу на аграрному підприємстві. Але існують аргументи його противників, які обґрунтовують взагалі права на існування цієї науки, достатності використовуваних механізмів управління бізнесом. Не якісне управління аграрним підприємством визначена перехідними технологіями управління, які не відповідають правилам ринково-орієнтованого підприємства. Обговоримо порядок втілювання в життя контролінгу на аграрному підприємстві. Дивлячись на те, який ми задаємо вектор виділяють два типи контролінгу: стратегічний та оперативний.

Головною метою є обґрунтування сутності, функцій, принципів, унікальних властивостей діагностики в ефективному управлінні аграрним підприємством.

Методичні проблеми реалізування фінансової та економічної діагностики висвітлені в працях вітчизняних і закордонних науковців, таких як В. О. Мец, Т. В. Головка, М. І. Баканов, М. В. Білошкурський, К. С. Салига, Н. Ю. Іванова, Т. В. Калайтан, Н. С. Марушко, А. Дайле, Р. Манн, Є. Майєр [3, с. 67].

Також науковці не можуть виявити однозначного об'єкта застосування контролінгу: або застосувати його до аграрного підприємства загалом чи застосувати на окремих управлінських структурах та для оперативного управління.

Існують загальні принципи проведення діагностики:

– комплексність: економічні та фінансові показники треба проаналізувати, брати до уваги їх вплив на зовнішні показники. Аналізувати треба висновки та загальні бізнес процеси, які пов'язані з діяльністю аграрного підприємства.

– діагностика: для основних задач діагностики слід брати лише показники які є необхідного інформаційного основою для ухвали управлінських рішень;

– порівняльності: інформація по фінансовому стану буде безрезультатна для затвердження рішення, якщо керівник не погоджує її із іншими даними, які мають безпосереднє відношення до об'єкта діагностики;

– ситуативності: діагностику треба робити відповідно до конкретної ситуації яка відбулася на аграрному підприємстві;

– інформаційної достатності: діагностика повинна базуватися на вірогідній інформації, закінчуватися стислим та зрозумілим усім користувачам представленням головних висновків.

Діагностика являє собою прийом розпізнаванню стану соціально-економічної системи за допомогою втілювання комплексу дослідницьких процедур виявлення в них недосконалих ланок відноситься до методів непрямих вимірів. Елементи соціально-економічної системи, особливості яких схилиються до визначенню, найчастіше недоступні для прямого спостереження і виміру.

З цього слідчить, що вимірювати треба не їх параметри а параметри процесів які відтворюються елементами цих систем та доступних для вимірів [3, с. 68].

Як ми бачимо, вектор контролінгу направлений на підтримку процесів прийняття рішень на базі комп'ютерної системи накопичуванню інформації. Він зобов'язан

забезпечити акліматизацію системи планування, контролю та обліку на підприємстві до інформаційних потреб осіб, які приймають рішення.

Головною ціллю контролінгу є безперервне слідкування за змінами макросередовища та розробці конкретних завдань для досягнення фінальної мети діяльності аграрного підприємства.

Прийmemo до уваги те, що сама суть системи управління аграрним підприємством безпосередньо залежить у формуванні політики аграрного підприємства на довгострокову перспективу, направленість сфер діяльності аграрного підприємства, стратегічної політики персоналу, вирішення основних завдань ведення бізнесу [1, с. 324].

Для чого треба впроваджувати систему контролінгу на аграрних підприємствах України? Виділимо основні причини: нестійке макросередовище, невчасна дія на зміни макросередовища; не гідне інформаційне забезпечення між структурними підрозділами, не наявність гідних систем прийняття дійових систем прийняття управлінських рішень; вагомі прорахунки у розробці стратегії діяльності аграрних підприємств; повна відсутність стандартів якості, нормативів витрат і відповідно уявлень про собівартість та прибутковість [2, с. 121].

Найвище керівництво, керівники і фахівців функціональних підрозділів аграрного підприємства є головними споживачами результатів контролінгу. В Україні на різноманітних конференціях і семінарах активно поширюють «інноваційний» погляд на контролінг. Існує думка, що концепції контролінгу та бізнес-управлінської доктрини ініціативно вводиться на аграрних підприємствах. Насправді на практичному застосуванні виникає ряд проблем, якщо просто застосувати щонайкращій досвід управління не враховуючи національної специфіки, ментальність та історичні особливості країни, тому це є голослівним, але й не треба повністю не звертати увагу на світові тенденції в економіці [2, с. 123].

З цього всього, роль контролінгу зростає в управлінні аграрним підприємством. Він надає сил та змогу підняти управління аграрним підприємством на якісно новий рівень, надаючи вектор дій, модернізуючи і детальніше корегуючи діяльність всіх підрозділів аграрного підприємства на досягнення стратегічних задач [1, с. 325].

Зробивши висновки до підходів та до поняття «діагностика» як до елементу виявлення потенціалу та причин занепаду фінансового стану аграрного підприємства, їхнього застереження та профілактики можна зазначити, що в діагностиці наявні інструментальні ознаки антикризової технології.

Щоб досягти успіху аграрного підприємства та визнання її на ринку, треба впроваджувати в практику українських аграрних підприємств систему контролінга, яка являє собою система достачання вживанню аграрної фірми в недовготривалому сенсі, поставлена на досягнення та оптимізацію прибутку, в довготривалому – на гармонійні відносини з макросередовищем.

Треба зазначити, якщо впровадити такого «технічного» методу керування аграрним підприємством як контролінг він позитивно відобразиться на усі системи підприємства. Наступним кроком треба розробити практичні рекомендації методики, автоматизовані системи обліку, комп'ютерних програм, економічних моделей, відтворювання та узагальнення яких дає змогу думати про впровадження повної системи контролінгу на різних видів підприємствах. Поставлена ціль повинна вирішуватися спеціалістами не однієї області. Вона повинна бути загальна праця програмістів, економістів, бухгалтерів, аналітиків, менеджерів [4, с. 329].

Список літератури

1. Замятіна Н. В. Місце контролінгу в системі управління сучасним підприємством. *Науковий вісник Мукачевського державного університету*. 2016. № 7. С. 324 – 328.
2. Загороднюк О. В. Сутність і значення контролінгу в системі управління підприємство. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва*. 2013. № 6. С. 121 – 127.
3. Пелецька С. Т. Діагностика в антикризовому управлінні підприємством. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 5. С. 67 – 70.
4. Смоквіна Г. А. Контролінг як складова частина управління підприємством. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. № 2. С. 329 – 335.

Леміш М. В.
студентка V курсу,
Запорізький національний університет

СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ УТИЛІЗАЦІЇ ТА РЕЦИКЛІНГУ СОНЯЧНИХ БАТАРЕЙ

З кожним роком питання популяризації «зеленої» енергії серед мешканців усієї планети набуває все більших і більших масштабів. За підрахунками експертів, якщо в майбутньому використати пустелю Сахару в якості сонячної електростанції та заповнити 160 квадратних кілометрів її площі сонячними батареями, людство зможе повністю відмовитися від усіх інших видів енергії (нафти, газу, урану та навіть води та вітру). З огляду на такі перспективи, з величезною швидкістю у всіх розвинутих країнах поширюється течія використання сонячних батарей. І вже не тільки у промислових масштабах, але й на рівні окремих домогосподарств [1].

Суспільство вже звикло до думки, що сонячні батареї – це панацея від використання «шкідливої» енергії, що питання їх екологічності навіть не обговорюється. Проте батареї таки мають один суттєвий недолік, з яким, поки що, науковці справляються не надто вдало. Цей недолік – матеріали, з яких такі батареї виробляються, та проблема їх утилізації та переробки (рециклінгу). Екологічність та чистота одержуваної енергії дійсно не піддається сумнівам, проте самі сонячні батареї містять отруйні речовини, наприклад, свинець, кадмій, галій, миш'як і т. д., в свою чергу їх виробництво споживає масу інших небезпечних речовин. Такий елемент, як кадмій, що входить до їх складу, не дає можливості викидати відпрацьовані батареї на звалище.

Варто зазначити, що проблема утилізації батарей так гостро постала ще й через те, що сонячна енергетика – порівняно нова галузь і кінцевий строк експлуатації більшості сонячних батарей ще не настав.

Наразі питання утилізації сонячних батарей у більшості випадків покладено на виробників та компанії, що займаються їхнім встановленням, але лише третя частина цих підприємств приймає батареї назад для переробки. У багатьох країнах Євросоюзу вже прийняті закони, що в примусовому порядку змушують перероблювати такі специфічні відходи.

Сьогодні технологія утилізації сонячних батарей представляє собою таку послідовність дій: визначення можливості використання батареї повторно без суттєвих змін (в такому випадку змінюються лише деякі комплектуючі та строк експлуатації батареї збільшується ще на певних строк) або її придатності тільки для вторинної переробки; далі батареї, що йдуть на вторинну переробку, розбираються та з них вилучаються деталі, що можуть бути використані в якості складових у нових виробках; все інше підлягає хімічній переробці на вже існуючому ринку вторсировини. Звичайно, такий процес є дуже затратним та трудомістким [2].

На мою думку, найкращим шляхом виходу з такої складної ситуації було б з самого початку використання більш екологічних речовин для виробництва фотоелементів сонячних батарей. Так, розробляються технології щодо вдосконалення батарей за рахунок залучення таких матеріалів, як пластик та целюлоза. Але «екологічніші» батареї наразі не можуть конкурувати зі звичайними майже по всім параметрам.

Список літератури

1. Доскіч В. Перспективність використання енергії сонця. *УНІАН*. 2015. URL: <https://ecology.unian.ua/alternativeenergy/1112310-perspektivnist-vikoristannya-energiyi-soncsya.html>.
2. Кучеров А. В., Шибилева О. В. Использование солнечных батарей с учетом рециклинга. *Молодой учёный*. 2014. № 11. С. 166 – 168.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ЕКОНОМІКА, ФІНАНСИ, ОБЛІК ТА ПРАВО: СТРАТЕГІЧНІ
ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 1
(20 квітня 2019 р.)**

Українською, англійською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 17.04.2019 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 5,5

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 7489

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

